

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΜΕΡΙΜΝΗ.

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛ. ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»)

ΕΤΟΣ Γ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1—15 ΜΑΪΟΥ 1954 | ΑΡΙΘ. 9—10

«Χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε!»
(Φιλιπ. 4, 4)

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

Κατελήξαμεν εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μας μὲ τὴν διαπίστωσιν τῆς βαρύτητος τοῦ ἐγκλήματος, πού διαπράττουν ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅσοι καθ' οἰονδήποτε τρόπον ταρασσούν τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας Του, ὑπὲρ τῆς ὁποίας Ἐκείνος «παρέδωκεν ἑαυτόν». Καὶ ἐτονίσαμεν, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκλείψῃ κάθε τι, πού ἡμπορεῖ ν' ἀποτελῇ ἐμπόδιον εἰς τὴν ἀπαραιτήτην ἐνότητα τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, ἡ ὁποία θ' ἀποτελέσῃ καὶ τὴν βᾶσιν τῆς ὀργανώσεως καὶ συστηματοποιήσεως τοῦ ἔργου μας. Τὸ ἔργον δὲ τοῦτο, εἶπομεν, δὲν πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται παρὰ μόνον ὡς γνησίως πνευματικὸν καὶ ἀπροσώπως ἐκκλησιαστικόν.

Ἄλλὰ νομίζομεν, ὅτι—πρὶν ἀκόμη προχωρήσωμεν εἰς ἄλλας λεπτομερείας—εἶναι χρέος μας νὰ ἐπιμείνωμεν περισσότερο εἰς τὴν κάπως λεπτομερεστέραν μελέτην αὐτοῦ τοῦ θέματος τῆς ἐνότητος. Διότι ἡ ἐνότης αὐτὴ δὲν μᾶς ἐπιβάλλεται μόνον ἀπὸ τοὺς λόγους τῆς σκοπιμότητος καὶ τῆς τακτικῆς, πού ἐξητάσαμεν ἕως τώρα, ἀλλὰ καὶ—πρὸ παντός—ἀπὸ τὴν ἐπιβαλλομένην συμμόρφωσιν μας πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Διότι ἐδόθη εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας Του πρωταρχικὴ θέσις ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἐπιβαλλομένη πλέον ὡς πρώτιστον θρησκευτικὸν καὶ ἠθικὸν χρέος, ὡς ἀναγκαία προϋπόθεσις πάσης πνευματικῆς ἐργασίας. Πρὸς τὸ χρέος δὲ τοῦτο οὐδεὶς καὶ ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει δύναται ν' ἀσεβήσῃ ἀκινδύνως.

I

ΤΟ ΧΡΕΟΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΟΣ

Αὐτὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κύριος ἠθέλησε νὰ συγκεντρώσῃ περὶ ἑαυτὸν καὶ ν' ἀπαρτίσῃ τοὺς δύο ἐκείνους κύκλους τῶν «δώδεκα», πρῶτον, καὶ τῶν «ἑβδομήκοντα», ἔπειτα, Ἀποστό-

λων και ἡ προσπάθεια, τὴν ὁποῖαν κατέβαλεν ἵνα μορφώσῃ παρ' αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τῆς ἐν ταπεινόφρονι ἀγάπῃ συνεργασίας, μαρτυρεῖ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τὴν σημασίαν, τὴν ὁποῖαν ἀπέδωκεν εἰς τὴν ὑπαρξιν ὁμάδος συγκεκροτημένης μὲν ὀργανικῶς, βασιλεύσης δὲ τὴν συγκρότησίν της εἰς τὴν ἐσωτερικὴν συνταύτισιν τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν συναισθημάτων τῶν μελῶν της. Πόσῃν δὲ σημασίαν ἀπέδωκεν ὁ Κύριος εἰς αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν, ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν, ἐνότητα τῶν μαθητῶν Του, ἀποδεικνύει εἰδικώτερον ἢ ὅλη μέρεινά Του διὰ τὴν ἀποτροπὴν, ἀφ' ἑνός, παντός ὅ,τι ἠδύνατο νὰ διαταράξῃ τὰς σχέσεις των, καὶ διὰ τὴν χρησιμοποίησιν, ἀφ' ἑτέρου, παντός ὅ,τι ἠδύνατο νὰ τονώσῃ καὶ νὰ ἐνισχύσῃ αὐτὸν τὸν τόσον ἀναγκαῖον βαθύτερον σύνδεσμον τῶν καρδιῶν των. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλυπεῖτο μὲν ὁσάκις συνέβαινον παρεξηγήσεις μεταξύ των, ἐπεζήτει δὲ μὲ κάθε τρόπον νὰ ἐξορίσῃ ἀπὸ τὰς ψυχὰς των ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ὑποθάλψῃ τὴν δημιουργίαν τῶν παρεξηγήσεων.

Γνωρίζων, δηλαδή, ὁ καρδιογνώστης Κύριος, ὅτι τῶν παρεξηγήσεων καὶ τῶν ἐκ τούτων μοιραίων δυσαρεσκειῶν βαθυτέρα αἰτία εἶναι ὁ ἀνθρώπινος ἀμαρτωλὸς ἐγωῖσμός, ὁ ὁποῖος τοὺς μὲν παρακινεῖ εἰς πράξεις θιγούσας πῶς τοὺς ἀδελφούς των, τοὺς δὲ καθιστᾷ ἐξαιρετικῶς εὐθίκτους, καὶ διὰ τοῦτο ἀνικάνους ν' ἀσκήσωσιν ὑπομονὴν καὶ ἀνοχὴν, ἐτόνιζεν εἰς πᾶσαν περιστασίαν τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς ταπεινοφροσύνης. Αὐτὴν δὲ τὴν ἀγίαν ἀρετὴν καὶ ἐμπράκτως ἐδίδαξε κατὰ τὴν τελευταίαν ἐσπέρην, πὺ ἐπέρασε μὲ τοὺς μαθητὰς Του εἰς τὸ ὑπερῶν τῆς Σιών, ἀξιώσας νὰ πλύνη τοὺς πόδας των ὁ Ἰδιος καὶ συστήσας, κατόπιν τούτου, ὅτι καὶ αὐτοὶ ὄφειλον «ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας». Διότι, ὅπως εἶπεν ὀλίγον προτιήτερα, ὅταν ἐβάδιζε πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἰσχύῃ μεταξὺ τῶν μαθητῶν Του ὁ νόμος τοῦ εἰδωλολατρικοῦ κόσμου, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐπικρατοῦν οἱ ἰσχυρότεροι, ἐπιτυχία θεωρεῖται ἡ καταδυνάστευσις τῶν ἀσθενεστέρων καὶ πρῶτοι νομίζονται ὅσοι θέτουν τοὺς ἄλλους ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των. «Ὁ θέλων εἶναι πρῶτος—εἶπεν—ἔσται πάντων δοῦλος», διότι καὶ Αὐτὸς «ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι». Πρὸς τὸν ἴδιον σκοπὸν ἀπέβλεψε καὶ ὅταν μὲ τὸ παιδί ἐκεῖνο, πὺ ἐκάλεσε πλησίον Του καὶ τὸ ἐνηγαλίσθη, ἔδειξεν εἰς τοὺς φιλονεικῆσαντας μαθητὰς Του ποῖος θὰ εἶναι «ὁ πρῶτος ἐν τῇ

«Φωτίζου, φωτίζου Ἱερουσαλήμ, ἦκει γάρ σου τὸ φῶς καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν.» (Ἦζ. 60, 1)

βασιλεία τοῦ Θεοῦ» καὶ τοὺς ἐξήτησε νὰ στραφοῦν καὶ νὰ γίνουν «ὡς τὰ παιδιά».

*

Πόσον ὁ Κύριος ἐκτιμᾷ αὐτὴν τὴν ἐνότητα τῶν μαθητῶν Του, ποὺ ἀπὸ τίποτε δὲν ταράσσεται, εἶναι καταφανέστατον ἀπὸ ὅσα εἶπε περὶ τῆς δυνάμεως, ποὺ ἔχει αὐτὴ ἡ ἐνότης. Διότι καὶ ἐδήλωσεν, ὅτι ὁ Ἰδιος παρευρίσκεται πάντοτε ὅπου «εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι» εἰς τὸ ὄνομά Του καὶ ἐβεβαίωσεν, ὅτι «ἐὰν δύο συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτησῶνται», τὸ αἴτημά των θὰ εἰσακουσθῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ «γενήσεται αὐτοῖς» ὅ,τι θὰ θελήσουν.

Θεωρεῖ δὲ τὴν ἐνότητα τῶν μαθητῶν Του καὶ τὴν μεταξὺ τῶν ἀγάπην ὡς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι εἶναι ἀληθινοὶ μαθηταὶ Του : «Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις». Καὶ θέλει τόση νὰ εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν μαθητῶν Του ἀγάπη, ὅση εἶναι ἡ ἰδική Του ἀγάπη πρὸς αὐτοὺς : «Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Καὶ πόσον ποθεῖ ὁ Κύριος αὐτὴν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐνότητα τῶν μαθητῶν Του ! Τόση εἶναι ἡ ἐπιθυμία Του δι' αὐτὴν τὴν μεταξὺ τῶν μαθητῶν Του ἀγάπην, ὅση εἶναι ἡ μέχρι τοῦ σταυρικοῦ θανάτου φθάσασα ἀγάπη Του ! Δι' ὃ καὶ εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν Του προσευχήν, μαζὶ μὲ τὴν ἐνίσχυσιν, ποὺ ἐπικαλεῖται ὑπὲρ αὐτῶν, δέεται πρὸς τὸν Πατέρα Του δι' αὐτὴν τὴν ἀγάπην καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἐνότητα, ποὺ τὴν θέλει τόσον δυνατὴν καὶ τόσον μόνιμον, ὅσον δυνατὴ καὶ μόνιμος εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐνότης, ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ Αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς : «Πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί Σου, ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς... Ἴνα πάντες ἐν ὧσιν καθὼς σύ, Πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα ἐν ἡμῖν ἐν ὧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας... Ἴνα ὧσιν ἐν, καθὼς ἡμεῖς ἐν ἐσμέν, ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσι τετελειωμένοι εἰς ἐν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας».

*

Εἰς τοὺς τελευταίους αὐτοὺς λόγους τῆς ἀρχιερατικῆς προσευχῆς τοῦ Κυρίου φαίνεται σαφέστατα ἐπίσης καὶ ἡ δύναμις, τὴν

«Δίθον, ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς καφαλὴν γωνίας».

(Ψαλμ. 117, 22)

ὁποῖαν ἀποδίδει εἰς τὴν ἐνότητα τῶν μαθητῶν Του, τὴν ὁποῖαν ἀνακηρύσσει ἰκανὴν καὶ ν' ἀποδεικνύῃ τὴν θεῖαν προέλευσιν τῶν ἀληθειῶν, τὰς ὁποίας θὰ διδάξουν, καὶ τὴν πραγματικότητα τῆς θεότητος Ἐκείνου, τὸν Ὅποιον θὰ κηρύξουν. Θέλει νὰ εἶναι οἱ μαθηταὶ Του «ἐν» καὶ δύο φορὰς τονίζει, ὅτι σκοπὸς καὶ ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ἐνότητος θὰ εἶναι τὸ νὰ πεισθῇ ὁ κόσμος, ὅτι Αὐτὸς ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς—«ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σὺ μὲ ἀπέστειλας».

Καὶ δὲν ἀπετέλεσε, πράγματι, πάντοτε γνώμονα καὶ ἀπόδειξιν τῆς ἀξιοπιστίας τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος ἢ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμογῇ τοῦ δι' αὐτοῦ κηρυσσομένου ὑψίστου νόμου τῆς ἀγάπης; Δὲν ἐπηλήθευσεν ἡ χριστιανικὴ ἱστορία τὸ τοῦ Ἀδελφοῦ Θεοῦ «δειξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου»; Καὶ δι' αὐτὸ ἀκριβῶς δὲν ἐτόνισεν ὁ ἴδιος Ἀπόστολος, ὅτι «ἡ πίστις ἄνευ τῶν ἔργων νεκρὰ ἐστίν»; Αὐτὸ δὲ τὸ ἴδιον νόημα δὲν διεκήρυξεν ὁ Παῦλος, ὅταν ἔγραψεν, ὅτι «καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν... ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω οὐδὲν εἰμι»; Καὶ ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐνότητος καὶ τῆς ἀγάπης ἐν τῇ πρώτῃ χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅταν «τοῦ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία», κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων, δὲν εἶχεν ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα τὴν εἰς τὸν Χριστὸν προσέλκυσιν τῶν Ἰουδαίων τῆς Ἱερουσαλῆμ, ἐκ τῶν ὁποίων «ὁ Κύριος προσεείθει τοὺς σωζομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ»; Ἡ μήπως αὐτὴ ἡ ἐνότης καὶ ἡ ἀγάπη τῶν πιστῶν τοῦ Χριστοῦ δὲν ἔκαμε τοὺς εἰδωλολάτρους νὰ λέγουν μεταξὺ τῶν μετὰ θανασμοῦ: «Ἴδετε πῶς οἱ χριστιανοὶ ἀγαπῶσιν ἀλλήλους!» Καὶ νὰ παραδειγματίζωνται ὅλοι ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν καὶ νὰ θέλουν νὰ τὴν μιμηθοῦν;

II

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΟΤΗΤΟΣ

Δὲν πρόκειται ὁμως περὶ ἐνότητος, ἡ ὁποία βασίζεται ἐπάνω εἰς ἀγάπην, ποὺ κινεῖται ἀπὸ ἀνθρώπινα ἐλατήρια, οὔτε ἐπάνω εἰς ἀνθρωπίνους ὑπολογισμοὺς ἀνάγκης ἢ σκοπιμότητος ἢ ἄλλου τινός. Ὁ Κύριος ἐτόνισεν, ὅτι αὐτὴ ἡ μεταξὺ τῶν μαθητῶν Του ἀγάπη πρέπει νὰ πηγάζῃ ἀπὸ τὴν πρὸς Αὐτὸν πίστιν καὶ ἀγάπην καὶ Αὐτὸν νὰ ἔχῃ ὡς ἐμπνευστὴν καὶ ὡς ὑπόδειγμα καὶ ἀπὸ τὴν πρὸς Αὐτὸν ἐνότητα νὰ τροφοδοτῆται καὶ νὰ ποτίζεται.

Εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν Του προσευχὴν ὁ Κύριος παρεκάλεσεν,

«Παρά Κυρίου ἐγένετο αὐτὴ καὶ ἔσται θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ὁμῶν».
(Γαλμ. 117, 23)

ὅπως οἱ μαθηταὶ Του τηρηθῶσι πιστοὶ πρὸς τὸν εἰς αὐτοὺς δι' Ἐκείνου ἀποκαλυφθέντα Θεὸν Πατέρα, καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν σταθερὰν θρησκευτικὴν των πίστιν καὶ ἐξήρτησε τὴν ἐνότητά των: «Τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματι σου, ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς». Ὀλίγον δὲ προτῆτερα, ὁμιλῶν πρὸς αὐτοὺς περὶ τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν θὰ τοὺς ἀφινεν, ἔκαμε σαφῆ διάκρισιν αὐτῆς τῆς εἰρήνης — τῆς ἰδικῆς Του — ἀπὸ τὴν ἄλλην εἰρήνην ποὺ βασιζέται ἐπάνω εἰς ἀνθρωπίνας καὶ κοσμικὰς προϋποθέσεις: «*Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφήμι ὑμῖν· εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν*». Καὶ ἐτόνισεν, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν μαθητῶν Του ἀγάπη πρέπει νὰ εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν ἰδικὴν Του ἀγάπην· ὀφείλουσι οἱ ἰδικοὶ Του ἄγαπῶνται μεταξὺ των, ὅπως Ἐκεῖνος ἠγάπησεν αὐτοὺς: «Καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπάτε ἀλλήλους».

Θέλει ὁ Κύριος νὰ ἔχουν οἱ μαθηταὶ Του τέτοια συνοχήν μὲ Αὐτόν, ὡσὰν ἐκείνην, ποὺ ἔχει τὸ κλῆμα μὲ τὸ ἀμπέλι, καὶ παρωμοίασε τὸν ἑαυτὸν Του μὲ τὴν «ἀμπέλον» καὶ τοὺς μαθητάς Του μὲ «τὰ κλήματα». Τόσον στενὰ ἠνωμένους τοὺς θέλει μαζί Του! Εἰς αὐτὴν τὴν στενὴν ἐνότητα τοὺς ἐκάλεσε καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐνότητα ἐξήρτησε τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου, εἰς τὸ ὁποῖον τοὺς προώρισε. Μὲ αὐτὴν τὴν ἐνότητα ἐπιτυγχάνουν τὰ πάντα: «Ὁ μένων ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολὺν» ... «Ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί... ὁ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε καὶ γενήσεται ὑμῖν». — Χωρὶς αὐτὴν τὴν ἐνότητα, ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ μένει ἄκαρπος καὶ γίνεται ἄχρηστος, ὅπως τὸ κλῆμα, ποὺ ἐκριζώνεται ἀπὸ τὸ ἀμπέλι, καὶ τότε εἶναι κατάλληλον μόνον διὰ τὴν φωτιάν: «Καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνη ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοί μείνητε... Ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν... Ἐὰν μὴ τις μείνη ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὸ καὶ εἰς πῦρ βάλλουσι καὶ καίεται».

Ἐκδήλωσις αὐτῆς τῆς μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἀγίας ἐνότητος τῶν μαθητῶν Του εἶναι ἡ μεταξὺ των ἄδολος, ἀνυπόκριτος, ἀνυστερόβουλος καὶ μέχρις αὐτοθυσίας φθάνουσα ἀγάπη, τὴν ὁποίαν ὁ Κύριος ὑπέδειξεν ὡς τὸ βασικὸν γνώρισμα τῶν μαθητῶν Του: «*Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις*». Καὶ χωρὶς αὐτὴν τὴν μεταξὺ των ἀγά-

«Προωρῶμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν. ἵνα μὴ σαλευθῶ».
(Ψαλμ. 15, 8)

πην κάθε γνώσις και κάθε ἄλλη ἐπιτυχία και ἡ οἰαδήποτε θυσία, και αὐτὸ ἀκόμη τὸ ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ μαρτύριον, ἐκημηδενίζονται δι' ἐκεῖνον, πού τὴν στερεῖται, ὅπως μὲ τόσην ἔμφασιν τονίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: «*Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ και τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν και εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα και πᾶσαν τὴν γνώσιν, και ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι. Καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, και ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμα μου ἵνα καυθήσομαι· ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι*».

★

Ὁ, ὡς ἀνωτέρω, ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀπαιτούμενος ἀπὸ τοὺς μαθητὰς Του σύνδεσμος πρὸς Αὐτὸν και μεταξύ των ἀποτελεῖ τὴν συνεκτικὴν ὕλην τῆς ὑπ' αὐτῶν συγκροτουμένης Ἐκκλησίας, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ μυστικὸν Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ὁποίου κεφαλὴ μὲν εἶναι Ἐκεῖνος, μέλη δὲ οἱ εἰς Αὐτὸν πιστεύοντες, ὅπως ὠραιότατα τὸ ἀναπτύσει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος βλέπει τὴν συνοχὴν μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας ὅπως ἐκείνην, πού ἐκ φύσεως ὑπάρχει μεταξύ τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος: «*Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐν ἔστι και μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἐνός, πολλά ὄντα, ἐν ἔστι σῶμα, οὕτω και ὁ Χριστός· και γὰρ ἐν ἐνὶ Πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἐν σῶμα ἐβαπτίσθημεν*». Καὶ ὅπως ὅλα τὰ μέλη φροντίζουν τὸ ἐν διὰ τὸ ἄλλο και, ὅταν πάσῃ ἐν μέλος τοῦ σώματος, συμπάσχει και ὅλον τὸ σῶμα, ἔτσι—λέγει—πρέπει νὰ συμβαίη και μεταξύ τῶν ἀποτελούντων τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ: «*Τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη· και εἴτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συχαίρει πάντα τὰ μέλη. Ὑμεῖς δὲ ἔστε σῶμα Χριστοῦ και μέλη ἐκ μέρους*». Αὐτὴν δὲ τὴν ἐνόητα ἐκφράζει και αἰσθητοποιεῖ, τρόπον τινά, ἡ «ἐκ τοῦ ἐνός ἄρτου», τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου, και «ἐκ τοῦ ἐνός ποτηρίου», τοῦ αἵματος Αὐτοῦ, κοινωνία μας, «ὅτι εἰς ἄρτος, ἐν σῶμα οἱ πολλοὶ ἔσμεν». Καὶ διὰ τοῦτο, σύνθημα τῶν οὕτω ἐν τῷ Χριστῷ συνηνωμένων ἀδελφῶν εἶναι τὸ «χαίρειν μετὰ χαιρόντων και κλαίειν μετὰ κλαιόντων... τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονουῦντες».

Ὁ θεῖος Παῦλος, μὲ πᾶσαν αὐστηρότητα συνιστῶν εἰς τοὺς

«Ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς Ἄβην, οὐδὲ δώσεις τὸν δεξιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν». (Ψαλμ. 15, 10)

πιστούς νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τοὺς ἐπιβουλευομένους τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἔγραφε πρὸς τοὺς Φιλιππησίους: «Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν». Ὀλίγα δὲ ἔτη βραδύτερον ὁ ἅγιος Κλήμης ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Πᾶσα στάσις καὶ πᾶν σχίσμα βδελυκτὸν ἐν ὑμῖν». Καὶ ἐτόνιζεν, ὅτι προτιμότερον εἶναι νὰ μένη κανεὶς μικρὸς μέσα εἰς τὸ ποίμνιον τοῦ Ἰησοῦ, παρὰ νὰ νομίζῃ, ὅτι εἶναι κάτι καὶ νὰ χωρισθῇ ἀπ' αὐτό, διότι αὐτὸ θὰ ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα νὰ χάσῃ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας: «Ἄμεινον γὰρ ἐστὶν ὑμῖν ἐν τῷ ποιμνίῳ τοῦ Ἰησοῦ μικροὺς καὶ ἑλλογίμους εὐρεθῆναι, ἢ καθ' ὑπεροχὴν δοκοῦντας ἐκριφῆναι ἐκ τῆς ἐλπίδος Αὐτοῦ». Θηρία δὲ καὶ λυσσῶντας κύνας ἀποκαλεῖ ἄλλος Ἀποστολικὸς Πατήρ, ὁ θεοφόρος Ἰγνάτιος, τοὺς ἐπιτηδείους ἐκείνους, πού ἐπιδιώκουν μὲ τὰς μηχανορραφίας τῶν νὰ ἐνσπείρουν σκάνδαλα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ: «Οὓς δεῖ ὑμᾶς ὡς θηρία ἐκκλίνειν. Εἰσὶν γὰρ κύνες λυσσῶντες, λαθροδῆκται, οὓς δεῖ ὑμᾶς φυλάσσεσθαι, ὄντας δυσθεραπεύτους».

Καὶ μήπως καὶ σήμερον δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ἀπὸ τὴν τοιαύτην προφύλαξιν; Καὶ μήπως καὶ σήμερον δὲν χρειάζεται πολὺ νὰ προσέξωμεν—τὸ ἐπαναλαμβάνομεν—διὰ ν' ἀπομακρύνωμεν ἐκ τοῦ μέσου ὅ,τι εἶναι δυνατόν νὰ διασπᾷ τὴν ἐνότητα καὶ τῶν λαϊκῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τῶν Κληρικῶν ὀργάνων αὐτῆς;

Ἄλλὰ πλὴν αὐτῆς τῆς ἀρνητικῆς πλευρᾶς, τῆς ἀπομακρύνσεως δηλ. παντὸς ὅ,τι ἀπειλεῖ τὴν ἐνότητά μας, εἶναι ἀνάγκη ἐπίσης νὰ ἐργασθῶμεν καὶ θετικῶς διὰ τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς τῆς ἐνότητος, ὑπὸ τὸ πνεῦμα καὶ μὲ τὰς προϋποθέσεις, πού ἔθεσεν αὐτὸς ὁ αἰώνιος Ἰδρυτῆς καὶ Ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅπως ὀρθῶς τὴν ἀντελήφθησαν οἱ πρῶτοι καὶ ἄμεσοι μαθηταὶ Του καὶ οἱ συνεργάται καὶ διάδοχοι τούτων.

*

Δὲν εἶναι λοιπὸν ὀργανωτικὴ ἀπλῶς ἀνάγκη σκοπιμότητος ἢ τακτικῆς ἢ ἀπαιτήσις πρὸς συντήρησιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς μεταξὺ τῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας ἐνότητος, οὔτε δύναται ἡ ἐνότης αὕτη νὰ στηριχθῇ ἀπλῶς καὶ μόνον ἐπὶ μιᾶς τοιαύτης ἀνάγκης ἢ σκοπιμότητος ἢ νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ νὰ συντηρηθῇ μὲ μέσα ἑξωτερικά, ὅποια τὰ ἐφαρμοζόμενα διὰ τὴν ὀργανωτικὴν

«Διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλοὺς καὶ τῶν ἰσχυρῶν μερῶν σκῦλα...»
(Ἠρ. 53, 12)

ἐνότητα οἰωνδήποτε ἄλλων προσώπων, πού ἐπιδιώκουν οἰωνδήποτε κοινὸν ἔργον. Ἡ ἐνότης τῶν ὀργάνων τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ χροῆς θρησκευτικὸν καὶ ἠθικόν, ἐπιβαλλόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ συνιστᾷ θεμελιώδη προϋπόθεσιν διὰ τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν γνησίας καὶ καρποφόρου χριστιανικῆς θρησκευτικῆς ζωῆς καὶ δράσεως. Καὶ δὲν δύναται ἡ ἐνότης αὕτη νὰ πηγάξῃ καὶ νὰ συντηρηθῆται ἄλλοθεν, εἰ μὴ ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν τὸν Χριστὸν εἰλικρινοῦς καὶ βαθείας πίστεως καὶ τῆς μετ' Αὐτοῦ πνευματικῆς ἐνότητος. Δὲν δύναται δὲ μία τοιαύτη ἀληθῆς μὲ τὸν Χριστὸν ἐνότης παρὰ νὰ ἐκφράζεται εἰς εὐαγγελικὴν ἀγάπην, ἡ ὁποία «μακροθυμεῖ, χρηστεύεται... οὐ ζηλοῖ... οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ» πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει». Καὶ μία τοιαύτη ἀγάπη ἐξάπαντος παράγει ἐνότητα μεταξὺ τῶν ἐργατῶν Του, ἡ ὁποία δὲν ἤμπορεῖ ποτὲ ἀπὸ τίποτε νὰ διασπασθῇ, διότι «ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει».

E. F. M.

Η ΑΝΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΣΤΑΣΙΣ ΑΥΤΗΣ

Τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ἄντηχεῖ καὶ πάλιν ἀγὰ τὸν ὀρθόδοξον χριστιανικὸν κόσμον τὸ χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ θριαμβευτικοῦ ὕμνου «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν χαρισάμενος»! Καὶ εἰσδύει ὁ ὕμνος οὗτος εἰς τὰ μυχιαίτατα τῆς καρδίας καὶ συγκινεῖ αὐτὴν βαθύτατα, προκαλῶν χαρὰν ἀνεκκλάλητον. Οὐδεμία ἄλλη ἑορτὴ εἶνε τόσο χαρμόσυνος ὅσον ἡ τοῦ Πάσχα, ἰδίως δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ἐνῶ διὰ τοὺς δυτικoὺς λαοὺς ἐξαιρετικῶς χαρμόσυνος ἑορτὴ εἶνε ἡ τῶν Χριστουγέννων.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὡς ἱστορικὸν γεγονός, φωτίζει ὅλην τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ, διότι ἐπὶ τοῦ γεγονότος τούτου ἐστηρίχθη ἡ νέα θρησκεία καὶ ἐξ αὐτοῦ ἦντλησεν

«... Ἄνθ' ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη...»
(Ἦσ. 53, 12)

αὕτη τὰς δυνάμεις τῆς διὰ τὴν ἐπικρατήσῃ εἰς τὸν κόσμον. Οἱ πρῶτοι ἐνθουσιώδεις κήρυκες τοῦ χριστιανισμοῦ ἦσαν κήρυκες τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁποῖον εἶδον ζῶντα ἐνώπιόν των μετὰ τὸν σταυρικὸν θάνατον. Ἄνευ τοῦ γεγονότος τούτου εἶνε ἐντελῶς ἀνεξήγητος ἢ ἐπελθοῦσα εἰς τοὺς Ἀποστόλους μεταβολή, ἀλλὰ καὶ ἄνευ τοῦ γεγονότος τούτου τῆς ἀναστάσεως εἶνε ἐντελῶς ἀνεξήγητος ἢ ἐπελθοῦσα εἰς τὸν κόσμον μεταβολή. Ὁ μέγιστος τῶν Ἀποστόλων, ὁ Παῦλος, τοιαύτην σημασίαν ἀπέδιδεν εἰς τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ, ὥστε ἔγραφε πρὸς τοὺς Κορινθίους: «Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ἡμῶν, εὐρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστόν». Ὁ «Χριστὸς ἀνέστη», ὁ «Χριστὸς ζῆ», ὑπῆρξε τὸ πρῶτον ἑξαλλοῦ ἀγγελμα τῶν αὐτοπτῶν τῆς ἀναστάσεως καὶ τὸ ἄγγελμα τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, προκαλεῖ δὲ ρίγη συγκινήσεως ἱερᾶς.

Καὶ ἡ μὲν ἐκκλησιαστικὴ ὑμνογραφία διὰ τῶν ὑψιπετῶν χριστιανῶν ποιητῶν καὶ ὑμνογράφων προσεπάθησε ν' ἀναπαραστήσῃ πρεπόντως, καὶ ἐξυμνήσῃ, ὅσον ἀνθρωπίνως ἦτο δυνατόν, τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως, ἀλλὰ πῶς ἐζήτησεν ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ νὰ ἀποδώσῃ τὸ γεγονός τοῦτο; Ἡ ὑμνογραφία ἐλευθερώτερον ἠδύνατο νὰ κινήθῃ πρὸς παράστασιν αὐτοῦ, διότι δὲν ἠρκέσθη νὰ περιγράψῃ μόνον τὸ γεγονός, ἀλλ' ἐζήτησε νὰ παραστήσῃ τὴν ὑψηλὴν καὶ βαθεῖαν ἔννοιάν του. Ἄλλ' ἡ ζωγραφικὴ εἶχε περιωρισμένα ὄρια κινήσεως. Αὕτη ὤφειλε νὰ παραστήσῃ κυρίως μόνον τὸ γεγονός, διὰ τὴν τοιαύτην δὲ παράστασιν ἔπρεπε νὰ στηριχθῇ εἰς τὰς ἐκ τῶν πηγῶν πληροφορίας. Τοιαῦται δὲ πηγαί ἦσαν τὰ Εὐαγγέλια, ἐξ ὧν ἔδει αὕτη νὰ ἐμπνευσθῇ.

Τὸ γεγονός ὅμως τῆς ἀναστάσεως τοῦ Θεανθρώπου ἦτο τοιαύτης φύσεως, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ περιγραφῇ ἐν ταῖς λεπτομερείαις του, καθ' ὃν τρόπον περιεγράφῃ τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως λ. χ. τοῦ Λαζάρου, ὅστις ἦτο ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀνάστασις του ἐγένετο ἐν ἡμέρᾳ ἐνώπιον πολλῶν ἀνθρώπων. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὁ περιγράφας λεπτομερῶς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου, διηγείται, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Λαζάρου, τοῦτο δὲ «ἦν σπήλαιον καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐν αὐτῷ». Ὁ Ἰησοῦς εἶπεν ὅπως ἄρῃσι τὸν λίθον καί, μετὰ προσευχῆν πρὸς τὸν οὐράνιον Πατέρα, «φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν, Λάζαρε, δεῦρο

«... Καὶ αὐτὸς ἀμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκε καὶ διὰ τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν παρέδόθη». (Ἦσ. 53, 12)

ἔξω. Ἐξήλθεν ὁ τεθνηκώς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε αὐτὸν ὑπάγειν». Ἡ περιγραφή αὕτη παρέχει πλήρες τὸ θέμα τῆς καλλιτεχνικῆς παραστάσεως εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας του, ὁ δὲ χριστιανὸς καλλιτέχνης ὤφειλε μόνον ν' ἀντιγράψῃ τὴν εἰκόνα. Καὶ πράγματι τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, συντελεσθὲν μὲν διὰ τῆς θείας δυνάμεως, ἀλλὰ κατὰ τρόπον αἰσθητὸν καὶ ὁρατὸν εἰς πάντας τοὺς παρισταμένους, περιεγράφη λεπτομερῶς. Ἐκτὸς δὲ τούτων καὶ πολλοὶ ἄλλοι μετέβησαν εἰς τὴν Βηθανίαν, ἵνα ἴδωσι τὸν ἀναστάντα Λάζαρον καὶ τὸν ἀναστήσαντα αὐτὸν Ἰησοῦν. «ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστί, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν», λέγει ὁ Εὐαγγελιστῆς Ἰωάννης.

Ἄλλ' οὔτε ὁ Ἰωάννης, οὔτε οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ διηγήθησαν κατὰ ποῖον τρόπον ὁ Χριστὸς ἀνέστη. Διηγήθησαν μόνον τὰς ἐμφανίσεις τοῦ ἀναστάντος, ἀλλὰ δὲν περιέγραψαν τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως. Ὁ Εὐαγγελιστῆς Ματθαῖος, πληρέστερον τῶν τριῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶν ἐκθέτων τὸ γεγονός, ἐσημείωσε: «Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας· ἄγγελος γὰρ Κυρίου καταβάς ἐξ οὐρανοῦ καὶ προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ· ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡς χιὼν. Ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐπέισθησαν οἱ τηροῦντες καὶ ἐγενήθησαν ὡς νεκροί». Ταῦτα συνέβησαν «ἔρθρου βαθέος», πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Μυροφόρων εἰς τὸν τάφον, ὅστις προφανῶς ἦτο οἶος καὶ ὁ τοῦ Λαζάρου, δηλαδὴ βραχυῶδες σήλαιον, ἐφ' οὗ εἶχε κυλισθῆ βαρὺς λίθος. Αὗται καθ' ὁδὸν ἀνελογίζοντο τίς θ' ἀπεκύλιε τὸν ἐπὶ τοῦ τάφου μέγαν καὶ βαρὺν λίθον, ἀλλὰ μόλις ἔφθασαν «εὗρον τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου» (Λουκᾶς), «ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν, ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος» (Μάρκος), «βλέπει [ἡ Μαρία Μαγδαληνὴ] τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου» (Ἰωάννης).

Μεταγενέστεροι δυτικοὶ ζωγράφοι, θελήσαντες νὰ ἐξεικονίσωσι τὸ γεγονός, παρέστησαν ἄγγελον κατήμενον ἐπὶ τοῦ ἀποκυλισθέντος λίθου, τοὺς δὲ ρωμαίους στρατιώτας κατεπτοημένους ἢ φεύγοντας. Ἄλλοι δέ, ἔλωσ ἀθαιρέτως, προσέθηκαν καὶ τὸν Χριστόν, θριαμβευτικῶς ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ τάφου καὶ κρατοῦντα σημαιοφόρον σταυρόν, τοὺς δὲ ρωμαίους στρατιώτας καταπλήκτους

«Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν».
(Α' Κορ. 15, 21)

πρὸ τοῦ θαύματος αὐτοῦ. Ἡ ἐκ τοιαύτης, ὅπως ἐσφαλμένης, παραστάσεωςπραγομένη ἐντύπωσις εἶνε, ὅτι δῆθεν ἀπεκυλίσθη ὁ ἐπὶ τοῦ τάφου λίθος, ἵνα ἐξέλθῃ ὁ Ἰησοῦς, καθ' ὃν ἀκριβῶς τρόπον ἐξῆλθεν ὁ Λάζαρος, καὶ ὅτι οἱ ἄπιστοι ρωμαῖοι στρατιῶται εἶδον τὸν Χριστὸν ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ τάφου, καταληφθέντες ὑπὸ φρίκης οὐχὶ μόνον ἐκ τῆς λάμπειος τοῦ Ἀγγέλου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λάμπειος τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ. Ταῦτα ὁμοῦς ἀντίκεινται εἰς τὴν εὐαγγελικὴν ἀφήγησιν.

Κατ' αὐτὴν ὁ Ἀγγελος ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνημείου, οὐχὶ διὰ τὸ ἐξέλθῃ ὁ ἀναστάς Κύριος, ἀλλ' ἵνα δείξῃ εἰς τὰς μυροφόρους γυναῖκας, ὅτι ὁ τάφος ἦτο κενός, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶχεν ἤδη ἀναστῆ ἐκ νεκρῶν καὶ ἐπομένως δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῷ τάφῳ. «Οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλὰ ἠγέρθη» (Λουκᾶς). Ὁ Ἀγγελος ἐκύλισε τὸν λίθον, ἵνα καταστήσῃ δυνατὸ εἰς τὰς μυροφόρους, ὅπως ἴδουν, ὅτι ὁ ζητούμενος ὑπ' αὐτῶν δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῷ τάφῳ «ἠγέρθη, οὐκ ἔστιν ὧδε, ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηραν αὐτὸν» (Μάρκος), «οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπεν· ἐπανίδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο» (Ματθαῖος). Ταῦτα σημαίνουσι, ὅτι ἡ ἀνάστασις εἶχε συντελεσθῆ πρὸ τῆς καθόδου τοῦ Ἀγγέλου εἰς τὸν τάφον καὶ πρὸ τῆς ἀποκυλίσεως τοῦ λίθου, εἶχε συντελεσθῆ κατὰ τρόπον ἀθέατον εἰς ἀνθρωπίνους ὀφθαλμούς. Καθ' ἃς στιγμὰς ἀπεκυλίετο ὁ λίθος καὶ ἐσειέτο τὸ ἔδαφος, ἐτρέποντο δὲ εἰς φυγὴν ἐκ φρίκης οἱ ρωμαῖοι στρατιῶται, προσήρχοντο αἱ μυροφόροι εἰς τὸν τάφον· διὰ τοῦτο προφανῶς ὁ Ἀγγελος εἶπεν, πρὸς αὐτάς: «Μὴ ἐκθαμβεῖσθε». Ἡ Μαρία Μαγδαληνὴ σπεύσασα εἰδοποίησε τοὺς Ἀποστόλους, ὅτι ὁ τάφος ἦτο κενός, ἐπιστοποίησε δὲ τὸ γεγονός τοῦτο ὁ Πέτρος μετὰ τοῦ Ἰωάννου, ἀλλ' ἡ Μαρία κατὰ τὴν δευτέραν μετάβασίν της εἰς τὸν τάφον εἶδε τὸν ἀναστάντα Χριστὸν, ὅστις αὐθημερὸν ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς δύο Ἀποστόλους, τοὺς μεταβαίνοντας εἰς Ἐμμαοὺς καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῶν δώδεκα Ἀποστόλων ἐγκεκλεισμένους, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἀπόντος μόνον τοῦ Θωμᾶ.

Κατὰ ταῦτα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου, τὰ Εὐαγγέλια δὲν παρέχουσι στοιχεῖα διὰ τὴν παράστασιν αὐτοῦ τούτου τοῦ γεγονότος τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ, διότι οὐδεὶς εἶδε πῶς ἐγένετο ἡ ἀνάστασις, πῶς ὁ Χριστὸς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τάφου. Ὁ Λάζαρος ἀνεστήθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἄνθρωπος, ἐμελλε δὲ καὶ πάλιν ν' ἀποθάνῃ· διὰ τοῦτο τὸ γεγονός τῆς ἀναστάσεως

«Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ Ἀδῑμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται». (Α' Κορ. 15, 21)

του κατέστη δυνατόν νά περιγραφῆ. Ἐν τῷ τάφῳ εὕρισκόμενος δὲν ἔπαυσε νά εἶνε ὁ Θεάνθρωπος. Ὁ ποιητής τοῦ κανόνος τοῦ Μ. Σαββάτου ἄριστα παρέστησεν ὡς ἐξῆς τὸ γεγονός τοῦτο :

« Ἀνηρέθης ἀλλ' οὐ διηρέθης,
Λόγε, ἧς μετέσχεσ σαρκός·
εἰ γάρ καί λέλυται Σου ὁ ναός
ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους,
ἀλλὰ καί οὕτω
μία ἦν ὑπόστασις
τῆς Θεότητος καί τῆς σαρκός Σου·
ἐν ἀμφοτέροις γάρ εἰς ὑπάρχεις Υἱός,
Λόγος τοῦ Θεοῦ,
Θεός καί ἄνθρωπος ».

Λίαν χαρακτηριστικοί εἶνε καί οἱ στίχοι :

« Μάτην φυλάττεις τὸν τάφον κουστωδία,
οὐ γὰρ καθέξει τύμβος αὐτοζώταν ».

Διὰ τοῦτο δὲν εἶχεν ἀνάγκη ὁ ἀναστάς Χριστός τῆς ἀποκουλίσσεως τοῦ λίθου καί τοῦ ἀνοίγματος τοῦ τάφου, ἵνα ἐξέλθῃ. Ὁθεν ἡ Ἐκκλησία ψάλλει κατὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ :

« Ἐσφραγισμένου τοῦ μνήματος
ἢ ζωῆ ἐκ τάφου ἀνέτειλας,
Χριστέ ὁ Θεός,
καί τῶν θυρῶν κεκλεισμένων
τοῖς μαθηταῖς ἐπέστης
ἢ πάντων ἀνάστασις... ».

Ὡσαύτως κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν :

« Ἐν τάφῳ περικλεισθεῖς
τῇ περιγράπτῳ σαρκί Σου,
ὁ ἀπερίγραπτος, Χριστέ, ἀνέστης·
θυρῶν κεκλεισμένων δὲ ἐπέστης
Σοῦ τοῖς μαθηταῖς, παντοδύναμη... ».

Ὅπως εἰσηλθεν ὁ Κύριος τῶν θυρῶν κεκλεισμένων πρὸς τοὺς μαθητάς Του, οὕτως εἶχεν ἐξέλθει καί τοῦ τάφου κεκλεισμένου. Ὁθεν καί ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνὸς εἰς ἓν τῶν τροπαρίων τοῦ Κανόνος τοῦ Πάσχα λέγει σχετικῶς, ὅτι, ὅπως κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Κυρίου ἔμεινεν ἀλύμαντος ἡ παρθενία τῆς Θεοτόκου, οὕτω συνετελέσθη καί ἡ ἀνάστασις ἐκ τοῦ τάφου, χωρὶς νά θιγῶσιν αἱ σφραγιῖδες :

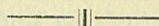
« Ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ Αὐτοῦ ».
(Α' Κορ. 15, 23)

«Φυλάξας τὰ σήμαντρα σῶα, Χριστέ,
Ἐξηγέρθης τοῦ τάφου,
ὁ τὰς κλεῖς τῆς Παρθένου
μὴ λυμηνάμενος ἐν τῷ τόκῳ Σου...».

Τὰ «σήμαντρα» ἦσαν αἱ σφραγίδες, διὰ τῶν ὁποίων εἶχε σφραγισθῆ ὁ τάφος· ἐπομένως, ἦτο συντετελεσμένη ἡ ἀνάστασις, ὅταν ὁ Ἄγγελος ἀπεκύλισε τὸν λίθον, διότι εἶχεν ἐξέλθει ἐξ αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, χωρὶς ἀκόμη ν' ἀποσφραγισθῆ διὰ τῆς ἀποκυλίσεως τοῦ λίθου.

Τοιαῦται ἐνδείξεις, σαφεῖς καὶ ἀναμφισβήτητοι, εἰς τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια ὑπάρχουσι περὶ τῆς ἐξόδου τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ ἐκ τοῦ τάφου, ἀλλ' ἵνα ἐν μέρει ἐννοήσωμεν διατὶ τὸ γεγονός τοῦτο συνετελέσθη κατὰ τρόπον ἀπρόσιτον εἰς ἀνθρωπίνους ὀφθαλμούς καί, ἐπομένως, κατέστη ἀδύνατος ἡ περιγραφή αὐτοῦ, σημειοῦμεν, ὅτι τὰ Εὐαγγέλια, ὡς καὶ αἱ Ἐπιστολαὶ καὶ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, παρέσχον ἱκανὰς πληροφορίας περὶ τῶν ἐμφανίσεων τοῦ Σωτῆρος μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

(Ἔπεται τὸ τέλος)

ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΕΛΔΑΦΟΣ ΚΑΙ Ο ΕΡΓΑΤΗΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ

Τὰ προαναφερθέντα πλεονεκτήματα, ἀπαντώμενα ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν εἶναι θεμελιώδη, ὡς φυσικὸν ὅμως ὑπάρχουν πολλὰ καὶ ποικίλα ἐν αὐτῇ προβλήματα, τινὰ ἐξ αὐτῶν παρόμοια μὲ τοιαῦτα ἄλλων χωρῶν καὶ ἕτερα ἰδιόζοντα ἐνταῦθα.

Τὸ πρόβλημα τῆς τάσεως πρὸς μίμησιν τῶν ξένων.

Ἡ τάσις αὕτη πρὸς μίμησιν τῶν ξένων καὶ παντὸς ξένου, ὑπάρχουσα εἰς τὴν χώραν ἡμῶν κατατᾶ νὰ ἀποτελῇ ἰδιάζον πρόβλημα ἐν αὐτῇ. Ἡ τάσις αὕτη ἐκτείνεται εἰς τὴν ἐν πολλοῖς μίμησιν τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς τῶν ξένων, ὡς καὶ τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι, ταῦτα δὲ πρὸς μεγίστην βλάβην τοῦ ἰδικοῦ μας τρόπου ζωῆς καὶ τῆς ἰδικῆς μας νοοτροπίας.

Ἡ τάσις αὕτη πρὸς μίμησιν πολλῶν ἔξωθεν προερχομένων συνηθειῶν, ὅσον ἀφορᾷ π.χ. εἰς τὴν ἐνδυμασίαν, εἰς τὸν τρόπον τῶν διασκεδάσεων μὲ τοὺς διαφόρους χορούς, τὰ λεγόμενα πάργυ

«... Σπεῖρται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπεῖρται ἐν ἀσθενείᾳ,
ἐγείρεται ἐν δυνάμει.»
(Α' Κορ. 15, 43)

κλπ., διὰ νὰ ἀναφέρωμεν τὰ προχειρότερα παραδείγματα, γίνονται μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ δεκτά· καὶ ἀπὸ πλείστους ἄνδρας καὶ γυναῖκας ὁ ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν τρόπος ζωῆς θεωρεῖται πολὺ καθυστερημένος καὶ ὀπισθοδρομικός.

Εἰς πλείστας ὄσας περιπτώσεις δεικνύουν μέγαν ἐνθουσιασμόν οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ διὰ πᾶν τὸ ἔξωθεν προερχόμενον, ἀντιθέτως δὲ δὲν ἀποκρύπτουν τὴν περιφρόνησίν των διὰ πολλὰς ἐντοπίους συνηθείας, ἔθιμα, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐντόπιον νοοτροπίαν. Τὴν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ ἐλευθέραν θεωρουμένην σκέψιν καὶ ἐλευθεριότητα, τὴν ἐκδηλουμένην εἰς γνωστὰς περιπτώσεις, ἧτις τοσαῦτα δεινὰ ἐστοίχισε καὶ στοιχίζει εἰς τὴν Δύσιν, πιστεύουν, ὅτι εἶναι κᾶτι τὸ λίαν ἔξαιρετικὸν καὶ γίνονται ἐνταῦθα οὐχὶ μόνον ὀπαδοί, ἀλλὰ καὶ θιασῶταί των.

Ἡ περιφρόνησις πρὸς τὰς ἀρχάς καὶ πρὸς τὰ ἰδεώδη τῆς θρησκείας, θεωρεῖται ὡς κᾶτι «μοντέρνο» καί, ἐὰν δὲν συμβῇ ἐντελῶς ἢ ἀπομάκρυνσις των ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, αἱ περαιτέρω σχέσεις των μὲ αὐτὴν εἶναι ἐντελῶς τυπικαί, ὑφιστάμεναι ἐκ λόγων σκοπιμότητος ἢ ἀνάγκης.

Πάντα ταῦτα καὶ πλεῖστα ἕτερα λαμβάνουν χώραν, ἐλαφρῶ τῇ συνειδήσει, ἄνευ τῆς συναισθήσεως τοῦ κακοῦ, τὸ ὅποιον προξενεῖται εἰς τὸ χριστιανικὸν καὶ ἔθνικὸν σύνολον, καὶ ἄνευ τῆς στοιχειώδους σκέψεως, ὅτι ὁ κάθε λαὸς χωρὶς νὰ ἀποκλείῃ τὰς διαφόρους καλὰς ἐπιδράσεις τὰς προερχομένας ἔξωθεν, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ διατηρῇ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά, τὰ ὅποια εἶναι ἀποτελέσματα διαφόρων παραγόντων, ἐχόντων σχέσιν μὲ τὸ κλίμα, τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον, τὴν παράδοσιν, τὴν θρησκείαν, τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἀστυφιλίας

Ἡ ἀστυφιλία ὀλονὲν αὐξανομένη ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν, δὲν εἶναι μόνον ἀποτέλεσμα οἰκονομικῆς καταστάσεως καὶ οἰκονομικῶν παραγόντων, καὶ οἱ ἐκ τῶν χωρίων σπεύδοντες πρὸς τὰς πόλεις, πρὸς τὰ κέντρα, δὲν μετοικοῦν μόνον διότι ἐδῶ ἔξοικονομοῦν εὐκόλως τὰ πρὸς τὸ ζῆν, μετερχόμενοι διάφορα εὐκόλα ἐπαγγέλματα, ἀλλὰ διότι ἡ πόλις τοὺς παρέχει, ἐπὶ πλεόν, εὐκόλους ἀπολαύσεις, ἔρεθιστικὰ θεάματα καὶ γενικῶς παρέχει ἄνευ πολλῶν δυσκολιῶν εὐκαιρίας διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν κατωτέρων ἀπολαύσεων, πρὸς τὰς ὁποίας φύσει ρέπων ὁ ἄνθρωπος, πρέπει νὰ ἀγωνί-

«Σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν».

(Α' Κορ. 15, 44)

ζεται ἐὰν θέλῃ νὰ τὰς ἀναχαιτίσῃ καὶ νὰ κυριαρχήσῃ ἐπ' αὐτῶν.

Ἄλλ' ἡ ἐπέκτασις τῆς ἀστυφιλίας, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐρήμωσιν τῆς ὑπαίθρου χώρας καὶ τὴν πύκνωσιν τῶν πόλεων, καὶ δὴ τῶν ὀλιγίστων μεγάλων τοιούτων, ἔχει καὶ βαθύτερον ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον ἐκ πνευματικῆς καὶ χριστιανικῆς ἐπόψεως εἶναι ἐπίσης ὀλέθριον, διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἱ μετοικοῦντες εἶναι ἀπαράσκευοι διὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς μεγάλους πειρασμοὺς τῆς ζωῆς τῶν πόλεων, εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ ἀραιώσις τῆς ὑπαίθρου χώρας εἶναι ἐπιβλαβὴς διὰ τὴν ἀνθησιν τῶν ἑλληνοχριστιανικῶν ἰδεωδῶν. Διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ὑπαίθρος χώρα πάντοτε ὑπῆρξεν ἡ τροφὸς καὶ τὸ λίκνον τῶν ἰδανικῶν αὐτῶν, λόγῳ τοῦ ὅτι ἐκεῖ κατὰ εὐκολώτερον καὶ ὁμαλότερον τρόπον ἐκτρέφεται ἡ χριστιανικὴ πίστις, ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, συντελεῖται δὲ ἐξάσκησις εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ ἡ παρακολούθησις διὰ τὴν αὔξησίν της, προσέτι δὲ ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀνθησις τῆς σεμνότητος, ἡ πίστις εἰς τὴν ἰερότητα τῆς οἰκογενείας, γενικῶς δὲ ὁ ἄνθρωπος τῆς ὑπαίθρου, ὁ μοχθῶν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς, εἶναι καὶ ὁ ἀγνότερος πατριώτης, καὶ ὁ εὐγενέστερον θυσιαζόμενος ὑπὲρ τῶν ἰδανικῶν τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος, τὰ ὁποῖα ἐνταῦθα συμπίπτουν μετὰ τῶν τόσων στενωῶς συνδεδεμένων ἑλληνοχριστιανικῶν ἰδανικῶν.

Εἰς ἄλλας χώρας συμβαίνει πολλάκις τὸ ἀντίθετον, δηλαδὴ οἱ εὐρισκόμενοι καὶ ἐργαζόμενοι εἰς τὰς πολυανθρώπους πόλεις τῆς Δύσεως ἐπιθυμοῦν διακαῶς νὰ τὰς ἐγκαταλείψουν μὲ πρῶτην εὐκαιρίαν, διὰ νὰ μετατεθοῦν, ἐὰν εἶναι ὑπάλληλοι, καὶ γενικῶς νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς διαφόρους μικρὰς πόλεις τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν, διὰ νὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἡρεμίας καὶ τῶν ἀπολαύσεων τοῦ φυσικοῦ, ἡσυχου καὶ ἐμπνέοντος περιβάλλοντος τῶν χωρίων.

Τὸ πρόβλημα τοῦ γάμου.

Ἐτερον ἰδιάζον ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν πρόβλημα εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦ γάμου.

Ἄλλαχού τὸ πρόβλημα αὐτὸ δὲν ὑφίσταται ὑφ' οἷαν μορφήν ἀπαντᾷται ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν, ὅπου εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις καταντᾷ νὰ εἶναι πρόβλημα οἰκονομικῆς φύσεως.

Εἰς ἄλλας χώρας ἡ ἐργασία δὲν εἶναι δυσεύρετος, οὔτε ὠριμένα εἶδη ἐργασίας θεωροῦνται μειωτικά, εἰς τὸν οἰκονομικὸν

«Ἐστὶ σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν»

(Α' Κορ. 15, 44)

δὲ προϋπολογισμὸν τῆς οἰκογενείας συμβάλλει ἕξ ἡμισείας καὶ ἡ ἐργασία τῆς συζύγου καί, γενικῶς, τὸ πλούσιον τῶν χωρῶν συντελεῖ, ὥστε ὁ γάμος νὰ λαμβάνη χώραν εἰς ἡλικίαν μὴ ἀπέχουσαν πολὺ τῶν εἴκοσι ἐτῶν.

Αἱ προαναφερθεῖσαι προϋποθέσεις σχεδὸν δὲν ὑπάρχουν ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν εἰς ἐπαρκῶς ἀναλογοῦντα βαθμὸν καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔθιμον τῆς προικός, ἐπιζῆσαν ἐκ λόγων ἀνάγκης, δυσχεραίνει ἀκόμη περισσότερον τὴν κατάστασιν.

Αἱ δυσχέρειαι οὕτω διὰ τὴν οὐχὶ ἀργὰ σύναψιν τοῦ γάμου στεροῦν, ἀφ' ἑνός, τὴν κοινωνίαν ἡμῶν τῶν ἀγαθῶν, τὰ ὁποῖα προκύπτουν ἐκ τοῦ ἐνωρῆς νομίμου συνδέσμου μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ὡς εἶναι ἢ ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἀγάπη πρὸς τὴν οἰκογένειαν, ἢ συναίσθησις τῆς εὐθύνης δι' αὐτήν, ἢ ἀποφυγὴ διαφόρων παρεκτροπῶν, ἀναγομένων εἰς τὰς σχέσεις τῶν φύλων, κλπ., καὶ ἀφ' ἑτέρου, δημιουργοῦν διάφορα κακὰ εἰς αὐτήν, ὅπως τὸν ἐθισμὸν εἰς τὴν καταστρεπτικὴν καὶ ἀντικοινωνικωτάτην ἐκ συστήματος ἀποφυγὴν τοῦ γάμου, τὴν δημιουργίαν πολλῶν καὶ πολλαπλῶν θυμάτων, ἀποτελουμένων κυρίως ἐκ γυναικῶν, ἕξ αἰτίας τῶν σχέσεων, αἵτινες λαμβάνουν χώραν ἔξω τῆς νομίμου ὁδοῦ καὶ τὰς ὁποίας πολλάκις, ἔστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, δὲν καλύπτει ἢ νομιμοποιήσις, τέλος τὴν δημιουργίαν προικοθηρῶν, τὴν ἀψυχολόγητον σύναψιν γάμου μεταξὺ ἀτόμων ἐχόντων μεγάλην διαφορὰν ἡλικίας κλπ.

Τὸ πρόβλημα τοῦ γάμου θὰ ἦτο ὑπερβολὴ νὰ εἴπωμεν, ὅτι δὲν εἶναι παγκοσμίως δύσκολον πρόβλημα, ἀλλ' εἰς τὰς χώρας τοῦ δυτικοῦ κόσμου τὸ πρόβλημα αὐτὸ κυρίως ἐνετάθη ἐκ τῶν συνειπειῶν τῶν πολέμων, καὶ δὴ τοῦ τελευταίου, τὰ δεινὰ τοῦ ὁποίου ἐδοκίμασε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ δοκιμάζη ἡ σύγχρονος ἡμετέρα γενεά.

Τὸ πρόβλημα αὐτὸ τοῦ γάμου, ὡς συνέπεια τοῦ πολέμου, εἶναι χαρακτηριστικῶς δεξύτερον ἐν Γερμανίᾳ ὅπου ἑκατομμύρια ὀλόκληρα ἀνδρῶν ἀπωλέσθησαν κατὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον πόλεμον.

Ὁ πόλεμος, ὡς φυσικόν, ἐπεδείνωσε καὶ εἰς τὴν χώραν ἡμῶν τὸ πρόβλημα αὐτὸ, λόγῳ τῶν ἀπωλειῶν, τὰς ὁποίας ἔσχεν τὸ ἔθνος ἡμῶν εἰς ἀνδρας κατ' αὐτόν, ἀλλ' ἡ ἐπιδείνωσις καθίσταται ἔτι μεγαλυτέρα ἐκ τῆς καταπτώσεως τῶν ἡθῶν, ἥτις εἶναι φρικτὸν ἀποτέλεσμα παντὸς πολέμου καὶ εἰδικῶς ἐνταῦθα, ἐκ τῆς

«Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἕσχατος Ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζῶσποιῶν». (Α' Κορ. 15, 45)

οικονομικῆς ἐξαρθρώσεως καὶ δυσπραγίας αἵτινες ἐν τῇ οὐχὶ πλουσίᾳ χώρᾳ ἡμῶν ὑπῆρξαν καὶ πάντοτε ὑπάρχουν περισσότερον ὀδυνηραὶ καὶ καταστροπτικαί.

Πάντως ὁμως παρὰ τὰς δυσκολίας, οἰκονομικὰς καὶ ἄλλας, αἵτινες συντελοῦν τὴν ὑπαρξίν τοῦ προβλήματος τοῦ γάμου, εἶναι γεγονός, ὅτι ὡς ἔθνος καὶ ὡς σύνολον ἐχόμεθα τῶν παραδόσεων μας ὡς πρὸς τὸ ζήτημα αὐτό, ὁ καὶ γάμος καὶ ἡ οἰκογένεια ἀποτελοῦν ἰδανικὰ διὰ τὸν λαὸν ἡμῶν, ἢ πίστις δὲ εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου ἀποτελεῖ γεγονός.

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ

ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΓΑΜΟΝ

Ἡ ὑπέροχος καὶ σωτήριος διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ εἶναι εἰς τὴν οὐσίαν τῆς ἀγνωστος εἰς τοὺς περισσοτέρους ὁπαδούς Του. Τὸ Εὐαγγέλιον μένει βιβλίον ἐσφραγισμένον διὰ τὸν πολὺν κόσμον. Εἴμεθα χριστιανοί, ἀλλ' εἰς τὸ βάθος ἀγνοοῦμεν τὴν πίστιν μας. Μετέχομεν τυπικῶς εἰς τὰ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τελούμενα καὶ περιοριζόμεθα εἰς μίαν παθητικὴν καὶ χωρὶς ἐπίγνωσιν θρησκευτικὴν ζωὴν. Ἡ ἠθικὴ ζωὴ τῶν χριστιανῶν χωλαίνει, ὁ πνευματικὸς βίος ὑστερεῖ καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ μας πολιτεία εἶναι πλήρης προλήψεων. Ἐνα πλῆθος δεισιδαιμονιῶν πολιορκοῦν καθημερινῶς τὴν ζωὴν τῶν χριστιανῶν. Πολλὰ εἰδωλολατρικὰ ἔθιμα διὰ πάντα τὰ περιστατικὰ τοῦ βίου διατηροῦνται μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας. Προλήψεις ἀνόητοι φυλάσσονται μετὰ φανατισμοῦ.

Μίαν θλιβερὰν εἰκόνα προλήψεων δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου. Ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν Διακαινήσιμον ἑβδομάδα, ὅτε συνέπεσαν νὰ τελεσθῶν συγχρόνως πολλοὶ γάμοι εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, λόγῳ τῆς προσηγηθείσης Μ. Τεσσαρακοστῆς, ὅτε δικαιολογημένως ἡ Ἐκκλησία δὲν τελεῖ γάμους, εἴτε διότι ἀκολουθεῖ ὁ Μάϊος καὶ ἡ πρόληψις αὐτῆ βαθύτατα ἐξοριζομένη εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ διατηρεῖται μετὰ μεγάλης προσοχῆς καὶ εὐλαβείας. Ἦτό ποτε ἐν τῇ εἰδωλολατρείᾳ ἀφιερωμένος ὁ Μάϊος εἰς τιμὴν τῶν νεκρῶν καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐπὶ τόσους αἰῶνας δὲν κατώρθωσαν νὰ

«Δεῖ γάρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν».

(Α' Κορ. 15, 53)

ὑπερπηδήσουν τὴν πρόληψιν καὶ νὰ παραμερίσουν διὰ τῆς πίστεως φανταστικά ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ὑπῆρχον εἰς μίαν συνειδητὴν χριστιανικὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ζωῆς καὶ τῶν προβλημάτων αὐτῆς.

Μετὰ τὴν πρώτην αὐτὴν πρόληψιν ἀκολουθεῖ ἄλλη, ὅχι ὀλιγότερον ἐπιπολαία καὶ γελοία. Αἱ νύμφαι δὲν πρέπει ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ νὰ συναντηθοῦν εἰς τὸν ναόν, οὐδὲ κἂν νὰ ἀπενίσωσιν ἀλλήλας διότι τοῦτο εἶναι προμήνυμα κακὸν διὰ τὴν εὐτυχίαν των!

Κατὰ τὴν τέλει τοῦ Μυστηρίου, σχεδὸν οὐδεὶς προσέχει εἰς τὰς ὑπερόχους εὐχάς, οἱ ὁποῖαι ἀναγινώσκονται ὑπὸ τοῦ ἱερέως, οὐδὲ εἰς τὴν περίφημον τοῦ Ἁπ. Παύλου ἐκ τῆς πρὸς Ἐφεσίους περικοπὴν περὶ τῶν καθηκόντων καὶ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης τῶν συζύγων, οὐδὲ εἰς αὐτὴν τὴν εὐαγγελικὴν διήγησιν περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου εὐλογίας τοῦ ἐν Κανᾷ γάμου. Ἐν τούτοις, προσέχουν νὰ κρατήσουν τὰ φυτήλια, ὅταν ἀνάπτωνται αἱ λαμπάδες, διὰ νὰ τὰ ἔχουν ὡς φυλακτὸν. Ἐνῶ ἐλάχιστοι λαμβάνουν στάσιν εὐλαβείας καὶ προσευχῆς κατὰ τὸν γάμον, ἀναμένουν ὅμως τὴν στιγμήν, ποῦ θὰ καλύψουν μὲ καταγισμὸν κουφέτων καὶ ριζιου τοὺς νεονύμφους, ὡς νὰ εἶναι αὐτὰ ἱκανὰ νὰ τοὺς ἐξασφαλίσουν τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐτυχίαν! Ὀλίγον προηγουμένως, καθὼς ἡ σύζυγος παραγγέλλεται ὑπὸ τοῦ Ἁποστ. Παύλου νὰ σέβεται καὶ νὰ φοβῆται τὸν ἄνδρα, ἀντιθέτως ἐκείνη πατάει τὸ πόδι τοῦ συζύγου, διὰ νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ σύγχυσις καὶ τὰ γέλια καὶ οἱ ἀστεϊσμοί, ποὺ καταστρέφουν τὴν ἱερότητα τῆς στιγμῆς καὶ προδίδουν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι δὲν διαπνέονται ἀπὸ συναισθήματα χριστιανικῆς ἐπιγνώσεως. Ἀκολουθῶς τὰ κουφέτα τοῦ δίσκου γίνονται ἀνάρπαστα ἀπὸ τὰς νέας, διότι, ὡς νὰ ἔχουν μαγικὴν δύναμιν, θὰ τεθοῦν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν των, διὰ νὰ φέρουν εἰς αὐτὰς τὴν τύχην τοῦ γάμου καὶ νὰ διαιρευθοῦν τὸν μέλλοντα σίξυγον! Τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ μὲ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου καὶ μὲ ἓνα πλῆθος ἄλλων προλήψεων κατὰ τὸν γάμον.

Ὀλόκληρον αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν προλήψεων, αἵτινες μετὰ τήσεως πίστεως φυλάσσονται, ὀδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ λαὸς μας ἔχει ἀνάγκην κατηχήσεως, διδασκαλίας καὶ διαφοτίσεως, ὅχι μόνον, ὡς συμβαίνει συνήθως εἰς τὰ ἠθικὰ προβλήματα τοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ζητήματα τῆς λατρείας καὶ τῶν Μυστηρίων, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ περισσότερον τὸ πνεῦμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, τὴν βαθυτέραν ἔννοιαν τῆς Θεοσεκείας τοῦ

«... Τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· καταπόθη ὁ θάνατος εἰς νίκος».
(Α' Κορ. 15, 54)

Χριστοῦ, ὅποτε θὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς τυραννικάς καὶ ἀνοήτους προλήψεις, θὰ ἐπαναπαύεται εἰς τὴν ἀληθῆ πίστιν, θὰ ἐμπιστεύεται τὴν ζωὴν του εἰς τὴν ἀγαθὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἐπιζητῇ τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τῆς εὐλογίας τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀρχιμ. ΤΙΜΟΘΕΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ *

Ἔχω νὰ εἰσηγηθῶ πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην τὴν «Μέθωδον τῆς Ἐξομολογήσεως» ἣτοι: στάσιν, ἐρωτήσεις, τόπον, χρόνον· θὰ ἀκολουθῆσω τὴν ἐξῆς σειράν: Τόπος, στάσις, ἐρωτήσεις, χρόνος.

Πρὸ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θέματος κρίνω σκόπιμον, λόγῳ τῆς σχέσεως τῆς ἱστορίας τῆς Ἐξομολογήσεως μετ' ἀνωτέρω, νὰ ὑπομνήσω εἰς ὑμᾶς τὰ κύρια σημεῖα τῆς ἐξελίξεως τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐξομολογήσεως.

Ὡς γνωστόν, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ἔχομεν τὴν δημοσίαν Ἐξομολόγησιν, δύο τάξεις ἁμαρτημάτων.

1. Τὰ φανερά - δημόσια.
2. Τὰ κρυπτά.

Τέσσαρας δὲ τάξεις μετανοούντων: τοὺς προσκλαίοντας, ἀκροωμένους, ὑποπίπτοντας καὶ συνεστῶτας. Ἡ μυστικὴ Ἐξομολόγησις ἐπεκράτησεν ἀπὸ τῆς 4ης ἑκατονταετηρίδος. Διὰ τὰ βαρύτερα δὲ ἁμαρτήματα, καὶ τοιαῦτα ἦσαν ἡ ἔκπτωσις ἐκ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἡ ἀκολασία καὶ ὁ φόνος, ἀπηρεῖτο καὶ δημοσίᾳ Ἐξομολόγησις.

Ὁ Μ. Βασίλειος (379) ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν δι' ἐξομολογουμένην μοιχαλίδα, ἵνα μὴ τιμωρηθῆ διὰ θανάτου, ὁ δὲ Ἱ. Αὐγουστίνος (sermo 82, 8, 4) (430) ἀρνεῖται ν' ἀποκαλύψῃ φωνέα, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζεν. Ὁ Ἱ. Χρυσόστομος ἐπιτιμᾷ τοὺς ἀκροατὰς αὐτοῦ διότι ἐντρέπονται νὰ ἐξομολογῶνται τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, ἀφοῦ δὲν ἀναγκάζει αὐτοὺς νὰ πράξωσι τοῦτο δημοσίᾳ, προτρέπει τούτους νὰ ἐξομολογοῦνται αὐτὰς εἰς αὐτὸν

* Εἰσηγήσις γενομένη εἰς τὸ Ἐξομολογητικὸν Φροντιστήριον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τὴν 11ην Μαρτίου 1954.

«Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; Ποῦ σου, Ἄδῃ, τὸ νίκος;»
(Α' Κορ. 15, 55)

μυστικῶς (ὁμιλία εἰς Λάζαρον 4, 4). Ἄρα ἐθεωρεῖτο αὐτάρκης δι' ὅλα τὰ κρύφια ἁμαρτήματα. Πρὸς τοῦτο δὲ ὠρίσθη ὁ πρῶτος τερὸς ἐπὶ τῆς μετανοίας, εἰς τὸν ὁποῖον, οἱ χριστιανοὶ ἐξωμολογοῦντο τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν.

Ἡ μυστικὴ Ἐξομολόγησις, εἰσαχθεῖσα τὴν 4ην ἑκατονταετηρίδα, σκοπὸν εἶχε :

1. Τὴν ἀποφυγὴν συγκρούσεως κράτους - νόμου καὶ ἐξωμολογουμένου.

2. Ἴνα καταστήσῃ ὑποχρεωτικὴν τὴν Ἐξομολόγησιν τῶν κρυφίων ἁμαρτημάτων.

Τὸ 391 ὁ Κων/πόλεως Νεκτᾶριος κατήργησε τὸν πρῶτον τερὸς τῆς μετανοίας καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐξωμολογοῦντο μεταξύ των. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐπεκράτησε πέραν τῆς ΚΠόλεως καὶ πολὺ ἔνωρις ἢ Ἐκκλησία ἐπανέφερε καὶ ἐν ΚΠόλει τὸν πρῶτον τερὸς τῆς μετανοίας.

Οἱ μυστικῶς ἐξωμολογούμενοι κατ' ἀρχὰς ἐτέλουν τὴν μετάνοιαν (τὰ ἐπιτίμια) δημοσίᾳ ὥστε οἱ χριστιανοὶ ἔβλεπόν τινα τιμωρούμενον ἄλλ' ἠγνόουν τὸ ἁμάρτημα αὐτοῦ. Σὺν τῷ χρόνῳ καὶ ἡ μετάνοια (ἐπιτίμια) ἐτελοῦντο μυστικῶς. Ἡ δημοσία Ἐξομολόγησις καὶ μετάνοια παρέμεινε διὰ τὰ φανερὰ γινόμενα ἁμαρτήματα. Ἐως τότε διτηρήθη δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστὸν.

Αὐτὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐξομολογήσεως λίαν συνοπτικῶς.

Καὶ τώρα εἰς τὸ θέμα :

Α — Τόπος τῆς Ἐξομολογήσεως.

Βεβαίως ὁ πλέον κατάλληλος τόπος εἶναι ὁ Ναός. Εἶναι ὅμως δυνατόν καὶ εἰς οἶκον σεμνόν, καθαρὸν καὶ ἡσυχον νὰ ἐξομολογῇ ὁ πνευματικὸς, κατὰ τὸν Θεσσαλονίκης Συμεὼν (κεφ. σζ') πρὸς τῆς ἁγίας εἰκόνας τοῦ Ἰσταυρωμένου πάντοτε. Κυρίως ὅμως ἡ Ἐξομολόγησις γίνεται ἐν τῷ Ναῷ σήμερον (εἰς ὠρισμένην ἡμέραν καὶ ὥραν). Ἡ ἐν τῷ Ναῷ λοιπὸν Ἐξομολόγησις, εἰς ποῖον σημεῖον τοῦ Ναοῦ πρέπει νὰ γίνεται ;

Σήμερον, ὅπως γνωρίζετε, κάθε πνευματικὸς ἔχει καὶ μίαν θέσιν, ἄλλος μίαν γωνίαν τοῦ ναοῦ, ἄλλος εἰς τὸ γραφεῖον, τὸν γυναικωνίτην, ὅπου μάλιστα ἔχουν καὶ κηρυκῶν κλωβὸν ἢ κουρτίνας πρὸς ἀπομόνωσιν ἀπὸ τῶν λοιπῶν. Ποῦ λοιπὸν πρέπει νὰ εἶναι ὁ τόπος ὁ κατάλληλος ; Τὸ ὀρθρὸν εἶναι πρὸς τῆς ἐν τῷ Τεμπλέῳ ἁγίας εἰκόνας τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ. Εἶναι ὠραῖον,

«Τῷ δὲ Θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῆκος διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

(Α' Κορ. 15, 57)

ἱσταμένοις ὁ Ἱερεὺς καὶ ὁ ἑξομολογούμενος πρὸ τῆς ἁγίας εἰκόνης καὶ τῆς τρεμοσβυνοῦσης κανδήλας, μὲ τὰς χεῖρας ὁ Ἱερεὺς κάτωθι τοῦ ἐπιτραχηλίου του καὶ τὰ βλέμματα ἐστραμμένα πρὸς τὴν εἰκόνα νὰ λέγῃ πρὸς τὸν ἑξομολογούμενον: «Νά, παιδί μου, ὁ Χριστὸς περιμένει τὴν ἑξομολόγησίν σου».

Βεβαίως πρὸ τοῦ Τεμπλέου ἐνώπιον πολλῶν, ἔστω καὶ μακρὰν ἱσταμένων, ὄρθιος ὁ Ἱερεὺς καὶ ὁ ἑξομολογούμενος δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλον. Πάντως ἐγώ, ὅταν ἔχω ὀλίγους πρὸς Ἐξομολόγησιν, αὐτὸν τὸν τύπον τῆς Ἐξομολογήσεως ἐφαρμόζω.

Διὰ τοὺς πολλοὺς ὅμως;

Τότε βεβαίως κουράζεται ὁ πνευματικός, πρέπει νὰ καθίσῃ: πού θὰ ἑξομολογήσῃ; ἐντὸς κλωβοῦ; κουρτίνας; γραφείου; ἢ ἐν τῷ φανερωῷ, μακρὰν βεβαίως τῶν ἄλλων; Περὶ τούτου ἔχουν λεχθῆ πολλά.

Νομίζω, χωρὶς νὰ παραγνωρίζω τὴν ἀξίαν καὶ τὴν συμβολὴν εἰς τὴν Ἐξομολόγησιν τοῦ μεμονωμένου χώρου, ὅτι διὰ τὰς ἡμέρας πού ζῶμεν (ὁ νοῶν νοεῖτω) καλὸν εἶναι νὰ ἑξομολογῆ φανερά, μακρὰν βεβαίως τῶν ἀναμενόντων:

Αὐτὰ περὶ τοῦ τόπου.

B—Ποία τώρα ἡ στάσις τοῦ πνευματικοῦ κατὰ τὴν Ἐξομολόγησιν.

Προεῖπον διὰ τὴν πρὸ τῆς ἁγ. Εἰκόνης στάσιν του, τὴν ἑναρξιν μὲ προσευχὴν τονίζω (τρισάγιον, ὁ Ν', ἢ τὸ Βασιλεῦ οὐράνιε, διὰ συντομίαν) ἐν ἐρχῆ βεβαίως τῆς Ἐξομολογήσεως καὶ οὐχὶ εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν ἑξομολογουμένων. Διὰ τὴν στάσιν μας καλὸν εἶναι νὰ ἔχωμεν τὰ κάτωθι ὑπ' ὄψιν μας:

1. Δὲν πρέπει νὰ κυτάξῃ εἰς τὰ μάτια τὸν ἑξομολογούμενον διὰ νὰ μὴ αὐξάνῃ τὴν ἐντροπὴν του καὶ τὸν ἐπηρεάζῃ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀποφυγὴν σκανδαλισμοῦ πολλάκις αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τοῦ πνευματικοῦ.

2. Δὲν πρέπει νὰ κάμῃ μορφασμοὺς δι' οἰονδήποτε λόγον καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει (θαυμασμός, ἀναστεναγμός, νεῦμα, σημάδι) ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ τ' ἀποφεύγῃ διὰ τὸν ἑξομολογούμενον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς μακρὰν πολλάκις ἐστῶτας χριστιανούς, οἱ ὅποιοι βλέποντες τὸν πνευματικὸν μορφαίνοντα ἀναλόγως ἢ χειρονομοῦντα, θοροβοῦνται, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπέρχονται ἄνευ Ἐξομολογήσεως.

«Ὡστε, ἀδελφοί μου, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμτακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενός ἐν Κυρίῳ».

(Α' Κορ. 15, 58)

3. Σιωπῶν πρέπει νὰ ἀκούη τὴν ἑξομολόγησιν, μόνον νὰ ἀκούη, ὅταν δὲ βλέπῃ διακοπὰς, δύναται νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸν ἑξομολογούμενον, λέγων αὐτῷ ὅτι «Τώρα θὰ γίνῃς ἀνάλαφρος σὰν τὰ φτερὰ τῶν ἀγγέλων». Πολλάκις ὁ ἑξομολογούμενος ἐπιρροῖται τὰς εὐθύνας τῆς ἁμαρτίας του εἰς ἄλλα πρόσωπα. Τότε ὁ πνευματικὸς πρέπει νὰ τοῦ λέγῃ, ὅτι «ἐσὺ ἐδῶ ἦλθες, παιδί μου, νὰ ἑξομολογηθῆς τὰς ἁμαρτίας σου καὶ ὄχι τὰς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων».

Γ.— Ἄλλὰ πρέπει νὰ ἐρωτᾷ ὁ πνευματικὸς ; καὶ πότε ;

Δὲν ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ ἐρωτᾷ τὸν ἑξομολογούμενον τί ἔκαμε. Διότι ἔτσι ὁ μετανοῶν ἐλέγχεται καὶ δὲν ἑξομολογεῖται, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἑξομολογούμενος ἀφ' ἑαυτοῦ του νὰ ὁμολογῇ τὰς ἁμαρτίας του, διὰ νὰ λάβῃ καὶ τὴν συγχώρησιν αὐτῶν. «Λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος ἵνα δικαιωθῆς» (Ἡσαΐα 43, 26).

Ἐπάρχουν ὅμως καὶ ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι καὶ ντροπαλοί, ποὺ δὲν θέλουν νὰ εἶπουν τὰς ἁμαρτίας των. Τότε νομίζω, ὅτι ἀναγκάζεται ὁ πνευματικὸς νὰ ἐρωτᾷ. Εἰς τοῦτο προτρέπει ἡμᾶς ὁ Ἰ. Αὐγουστίνος, ὁ ὁποῖος λέγει : «Ὁ ἐπιμελής ἐρευνητὴς καὶ λεπτὸς ἐξεταστὴς σαφῶς καὶ οἰονεὶ πανούργως ἐρωτᾷ τὸν μετανοοῦντα ὁ τυχὸν ἠγγόει ἢ δι' αἰδῶ βούλεται κρύψαι».

Γνωρίζομεν τὰς ἰδέας γνωστῶν καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς ἐπὶ τοῦ θέματος· βεβαίως δὲν μᾶς εὐρίσκουν ἀντιμετώπους, μὲ τὴν διαφορὰν ἑλαφρῶς οἰκονομίας ἐπὶ τῶν ἀπόψεων.

Αἱ ἐρωτήσεις λοιπὸν θὰ εἶναι ἐπὶ τῶν θανασίμων, καὶ τῶν παραφυάδων αὐτῶν, τῶν συγγνωστῶν καὶ τῶν ἐγγὺς τῶν θανασίμων καὶ συγγνωστῶν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν δέκα ἐντολῶν· οὐδέποτε δὲ πρέπει νὰ ἐρωτᾷ τὰ ὀνόματα προσώπων, μετὰ τῶν ὁποίων ὁμολογεῖ ὁ ἑξομολογούμενος ὅτι ἤμαρτεν.

Αἱ ἐρωτήσεις πρέπει νὰ γίνονται μὲ ἓνα τέτοιον τρόπο : «Παιδί μου, μήπως ἔχεις βάρος εἰς τὴν συνείδησίν σου ; ἀδίκησες ἢ ἔκλεψες ; μήπως ἔκακολόγησες ; μήπως ἄλλην ἁμαρτίαν ἔκαμες ; μήπως ;..» Μὲ ἓνα τέτοιο σχῆμα λόγου θὰ φανερώσῃ τὰς ἁμαρτίας του μὲ ἓνα ναί. Εἶναι δὲ τότε εὐκολώτερον νὰ συζητήσῃ ἐπάνω εἰς αὐτὰς ὁ πνευματικὸς ἐκτενεστέρον.

Ἐχομεν ἑξομολογουμένους, ποὺ μὲ μεγάλην ἐντροπὴν προσέρονται. Ἐκεῖ χρειάζεται μεγάλη δεξιότηγία, ὥστε ν' ἀποσπάσωμεν τὰ ἁμαρτήματα. Ἀπὸ μικρὰν λαβὴν τοῦ λόγου θὰ στη-

«Ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ Χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ τοῦ Χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν»

(Β' Κορ. 1, 5)

οιχθῶμεν διὰ ν' ἀποκαλύψωμεν ὅσα ἐντρέπεται νὰ εἴπῃ. Ἐδῶ πρέπει νὰ προσέχῃ ὁ πνευματικὸς μήπως ἐν τῇ ἀναλύσει τῶν μικρῶν διδάξῃ κανένα ἄγνόν, τὴν ἁμαρτίαν ἐκείνην, ποῦ δὲν ἐγνώριζεν.

Μετὰ τὴν Ἐξομολόγησιν ἡ νοουθεσία, ὁ ἔλεγχος.

Πρέπει νὰ ἐλέγχῃ ὁ πνευματικὸς; «Καὶ τὸ ἐλέγχειν πάντας κακὸν καὶ τὸ μὴ ἐλέγχειν οὐδένα, κάκιστον».

Διότι οἱ πνευματικῶς ὄριμοι ὠφελοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐλέγχους: «Ἐὰν γὰρ ἐλέγξῃς ἄνδρα φρόνιμον, νοήσει αἴσθησιν» (Παροιμ. 19, 25). Ἄλλὰ καὶ ὁ αὐθάδης καὶ σκληρόκαρδος χρειάζεται ἐλεγχον: «ἐλέγχε αὐτοὺς ἀποτόμως» (Τιτ. 1, 13). Οἱ δὲ ἀπαίδευτοι δὲν εἶναι δεκτικοὶ ἐλέγχου, «οὐκ ἀγαπήσει γὰρ φησὶν ἀπαίδευτος τοὺς ἐλέγχοντας αὐτόν» (Παροιμ. 15, 12), οὔτε οἱ δειλοί, διὰ τὰ μὴ πέσουν εἰς ἀπόγνωσιν, οὔτε ὅσοι μὲ κατάνυξιν ἐξομολογοῦνται, διότι αὐτοὶ δὲν χρειάζονται ἐλέγχους, ἀλλὰ παρηγορίαν.

Μὲ προσοχὴν λοιπὸν ὁ ἔλεγχος. «Τοὺς παραπίπτοντας κατ' ὀλίγον ἐλέγχεις» (Σοφ. 12, 2).

Μὲ πραότητα καὶ γλυκύτητα, «μήποτε δῶ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν» (β' Τιμοθ. 2, 25). Εἰς τοῦτο πρέπει νὰ δίδεται μεγάλη προσοχή, ὅτι ὁ ἔλεγχος πρέπει νὰ γίνεται, ὅταν εἶναι ἀπαράιτητος, μόνον μετὰ τὴν Ἐξομολόγησιν.

Ἐπίσθιεν καὶ ἡ περίπτωσις τῆς ἀναβολῆς τῆς Ἐξομολογήσεως.

1. Διὰ τοὺς ἀνετοιμίμους πρὸς Ἐξομολόγησιν.

2. Διὰ τοὺς ἀναισιθήτως ἐξομολογουμένους τὰς κακίας των καὶ αὐθαδῶς.

3. Διὰ τοὺς μὴ φυλάξαντας προτέρας ὑποσχέσεις αὐτῶν πρὸς τὸν πνευματικόν. Θὰ ἀναβάλωμεν τὴν συγχώρησιν μὲ τὴν πρόφασιν, ὅτι πρέπει νὰ ξαναπεράσουν ἄλλην ἡμέραν, διὰ νὰ στοχασθῶμεν καλύτερα, δίδοντες ἐν τῷ μεταξύ κανόνας, ἀναγνώσεις, νηστείας, γονυκλισίας ἢ ἐλεημοσύνας. Ἐτσι ἐλεγχόμενος ὁ ἁμαρτωλὸς δυνατὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν ἑαυτόν του. Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι ἡ ἀναβολὴ τῆς συγχωρήσεως πάντοτε ἐποικοδομεῖ. Ἄρχει νὰ γίνεται μὲ προσοχὴν καὶ τέχνην. Ἀπὸ τὸν ἀπερχόμενον ἐξομολογηθέντα, οὐδέποτε ὁ Ἱερεὺς πρέπει νὰ δέχεται χροή.

«Εἰδότες ὅτι ὡς περ κοινωνοὶ ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως».
(β' Κορ. 1, 7)

ματα. Καὶ τοῦτο ὄχι, διότι νομίζομεν, ὅτι πρόκειται περὶ σιμωνίας, ἀλλὰ διὰ λόγους καθαρῶς οἰκονομικούς.

Δ.—Τὸν χρόνον τῆς Ἐξομολογήσεως θὰ ἀφίσωμεν νὰ καθορίσῃ ὁ ἐξομολογούμενος μᾶλλον ἢ ὁ πνευματικός. Οὗτος θὰ ἀκούσῃ μετὰ προσοχῆς ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι θὰ ἐξομολογηθῶν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς προκαθορισμένης ὥρας. Δηλαδή ὁ πνευματικός θὰ ἔχη προκαθορίσει διὰ θυροκολλημένης ἀνακοινώσεώς του, ὅτι καθ' ἑκάστην 4-6 μ. μ. (π. γ.) θὰ δεχθῆ πρὸς Ἐξομολόγησιν. Μετὰ τὴν ὥραν ταύτην εἶναι δυνατὸν νὰ παραπέμψῃ τοὺς ὑπολοίπους εἰς τὴν ἐπαύριον.

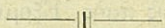
Ἐλέχθη, ὅτι αἱ πρωῖναι ὥραι εἶναι αἱ πλέον κατάλληλοι διὰ τὸν πνευματικὸν ἵνα ἐξομολογῇ. Καὶ βεβαίως διότι καὶ ὁ νοῦς εἶναι πλέον διανυγῆς, ἀλλὰ καὶ περισσοτέρα διάθεσις ὑπάρχει δι' ἐργασίαν κατὰ τὰς πρωινὰς ὥρας. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλον.

Ὡστε τὸν χρόνον τῆς Ἐξομολογήσεως, θὰ τὸν καθορίζῃ μᾶλλον ὁ ἐξομολογούμενος.

Αὐτὰ διὰ τὴν μέθοδον τῆς Ἐξομολογήσεως, ὑπὸ ὁμαλὰς βεβαίως συνθήκας, διότι ἀσφαλῶς δὲν ὀμιλῶ διὰ τοὺς συνωθουμένους κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα, ἢ τὰς παραπομπὰς τῆς Παναγίας καὶ τῶν Χριστουγέννων.

Περὶ τούτων ἐλπίζω ν' ἀσχοληθῆ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θ' ἀναπτύξῃ τὸ περὶ τῆς Συγγωρητικῆς εὐχῆς.

Πρρσβ. ΙΩ. ΒΛΟΝΤΑΚΗΣ

ΔΙΑ ΤΟΝ Ι. ΑΜΒΩΝΑ

ΟΜΙΛΗΤΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑΤΑ

1ον

Εἰς τὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος

(23 Μαΐου 1954)

«Ὁς δ' ἂν πῆ ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, οὐ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψῆσῃ εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἰω. 4, 14)

Ἐνῶ ἔμεσουράνει τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας, ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας εὐρίσκετο εἰς τὸ φρέαρ τοῦ

«Αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ ποιηθῶτες ὡμεν ἐπ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ ἐγείραντι τοὺς νεκρούς».
(Β' Κορ. 1, 5)

Ἰακώβ. Ἐδίψα ὁ Κύριος ἀπὸ ψυχᾶς, τὰς ὁποίας ἤθελεν νὰ ποτίσῃ μὲ τὸ αἰώνιον ὕδωρ τῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας. Καὶ νά, μιὰ ψυχὴ διψασμένη ἀπὸ ὕδωρ, ὄχι ὑλικόν, ἀλλὰ πνευματικόν, ἔρχεται ἐκεῖ ἔνθα «ἐκαθέζετο ὁ Κύριος». Εἶναι ἡ Σαμαρεῖτις, ἣτις ἐπόθει νὰ ἰκανοποιήσῃ τὴν ἀκόρεστον ψυχικὴν τῆς δίψαν, τὴν ὁποίαν εἶ μάτην εἰσεζήτησε νὰ γεμίσῃ μὲ τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς. Τότε μόνον ἐγνώρισε τὴν ἀληθινὴν εὐτυχίαν, ὅταν ἐγνώρισε τὸν Χριστόν. Τότε ἐγέμισε τὴν ψυχὴν τῆς μὲ τὴν χάραν καὶ τὴν εὐτυχίαν.

ᾠ! ἡ εὐτυχία εἶναι ὁ αἰώνιος πόθος τῶν ἀνθρώπων! Ποῦ θὰ τὴν εὐρωμεν;

α'.

Ὁ διαβάτης τῆς ζωῆς ἄνθρωπος ποθεῖ καὶ διψᾷ μίαν εὐτυχισμένην ζωὴν. Τὴν ἀναζητεῖ εἰς πράγματα ὑλικά, τὰ ὁποῖα ἀντὶ τῆς εὐτυχίας, ὀδηγοῦν εἰς τὴν δυστυχίαν.

1) Εἰς τὸν πλοῦτον; Ἡ ἀπόκτησις αὐτοῦ δημιουργεῖ ἀνησυχίας, μόχθους, ἀγῶνας, παραβάσεις τοῦ ἠθικοῦ νόμου κλπ. (Α' Τιμοθ. 6, 9—13).

2) Εἰς τὰ ἀξιώματα; Τὰ ἀξιώματα δὲν δύνανται νὰ τὰ καταλάβουν ὄλοι. Ἡ ἀναρρίχσις πρὸς αὐτὰ ἐπιβάλλει πλείστας ὅσας θυσίας, εἰς πλείστας δὲ περιπτώσεις καὶ τὴν παράβασιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ συνειδήσεως. Ἀχόρταγον τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας.

3) Εἰς τὰς ἡδονάς; Ἄσωτοι διασκεδάσεις, ἐκφυλισμός, ἀνατροπὴ οἰκογενειακῶν καὶ φιλικῶν δεσμῶν, ἠθικὴ ἐξαχρεώσις καὶ χρεωκοπία, νευρασθένεια καὶ αὐτοκτονία.

β.

Καὶ οἱ τρεῖς αὗτοι δρόμοι πρὸς ἀναζήτησιν τῆς εὐτυχίας εἶναι σφαλεροί. Ἐνας δρόμος ὀδηγεῖ πρὸς τὴν εὐτυχίαν, ὁ δρόμος τοῦ Ἰ. Χριστοῦ.

1) Ὁ Χριστὸς διεκήρυξεν: «Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω» (Ἰωάν. 7, 37). «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (Ἰωάν. 14, 6).

2) Δίδει ἀπάντησιν εἰς τὰ ἀγωνιώδη ἐρωτήματα: πόθεν ἐρχόμεθα; διὰ ποῖον σκοπὸν ζῶμεν; ποῦ κατευθυνόμεθα;

3) Δίδει προσανατολισμὸν εἰς τὴν ζωὴν.

4) Χαρίζει ἀνέκφραστον γαλήνην εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, διότι ἐξηγεῖ ἀλαθῆτως τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ καὶ ὀπλίζει διὰ τῆς πίστεως τὸν ἄνθρωπον μὲ ἀκατάβλητον δύναμιν, ὥστε νὰ δύνανται ν' ἀντιπαλαίῃ εἰς τὰς καταγίδας τῆς ζωῆς.

5) Ποσοφέρει τὴν αἰωνίαν ζωὴν: «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ζωὴ. Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται» (Ἰωάν. 11, 25).

Καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ; καὶ οἱ δορυφόροι τοῦ θανάτου; δὲν ἀφαιροῦν τὴν εὐτυχίαν; Ὁχι. Διότι εἶναι προσωρινὴ ἡ κυριαρχία των. Τὸ κέντρον τοῦ θανάτου θὰ συντριβῇ καὶ τὸ νίκος τοῦ ἔξου θ' ἀνατραπῇ (Α' Κορ. 15, 55. Ἀποκ. 22, 5).

«... Κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους Αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ Χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν...»
(Ἐφεσ. 1, 19 - 20)

“Ας πλησιάσωμεν τὸν Χριστόν. Ἐκεῖνος θὰ μᾶς ποτίσῃ μὲ τὸ νῆμα τῆς εὐτυχίας. Ἡ ἁμαρτίχ ὀδηγεῖ εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν, ἐνῶ ἡ χριστιανικὴ ζωὴ χαρίζει τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡρεμίαν. Ἄς μαίνεται ἡ θάλασσα τῶν δεινῶν τῆς ζωῆς. Ἄς ὀργιάζῃ ἡ ἁμορτία γύρω. Ὁ χριστιανὸς εἶναι εἰρηνικὸς καὶ ἀτάραχος, παράγων ζωῆς, εὐτυχίας καὶ δημιουργὸς ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ.

† Ὁ Πρεβέτης ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ

2ον

Περὶ τοῦ ὀνόματος «Χριστιανός» (Εἰς τὴν αὐτὴν Κυριακὴν τῆς Σαμαρείτιδος)

Ἐγένετο δὲ [τὸν Παῦλον καὶ Βαρνάβαν] διδάξαι ὄχλον ἰκανόν, χρηματίζουσι τε πρώτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς. (Πράξ. 11, 26).

Κατ' ἀρχὰς οἱ πιστεύοντες εἰς Χριστὸν ὠνομάζοντο «μαθηταί», «ἄγιοι», «οἱ τῆς ὁδοῦ» κλπ. Ἄλλ' ἐχρειάζετο καὶ εἰς τίτλος, ὅστις μὲ μίαν λέξιν νὰ φανερώνη καὶ τὸν Θεόν, εἰς τὸν ὁποῖον πιστεύουν, καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ καθῆκον καὶ τὰ πάντα. Αὐτὸς ἐδόθη εἰς τὴν Ἀντιόχειαν. Εἶναι ἡ λέξις «χριστιανός». Ἰδῶμεν τὴν σημασίαν τοῦ ἱεροῦ ὀνόματος.

1ον) *Εἶναι τίτλος.* Οἱ ὁπαδοὶ ἑνὸς φιλοσοφικοῦ συστήματος πολλὰκις συνήθιζον νὰ λαμβάνουν τὸν τίτλον ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀρχηγοῦ (Πλάτωνικοί, Πυθαγόρειοι κλπ.) καὶ πρὸς διακρίσιν ἐξ' ἄλλων καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀρχηγοῦ.

Καὶ ἐν προκειμένῳ τὸ ὄνομα χριστιανός εἶναι:

α) *Τιμὴ καὶ ἀξίωμα.* Δηλοῖ τὴν ὑψίστην τιμὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀναβιβάζεται ὁ ἄνθρωπος πιστεύων εἰς Χριστόν. Ὁ Ἡσαΐας τὸ εἶχεν εἶπει «τοῖς δουλεύουσιν μοι κληθήσεται ὄνομα καινόν, ὃ εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς». (Ἡσαΐου 55, 16). Ὁ Ἰωάννης παρατηρεῖ «ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι» (Ἰω. 1, 12).

β) *Δωρεὰ τοῦ ἁγ. Πνεύματος.* Οἱ πιστεύοντες ὠνομάσθησαν οὐχὶ Ἰησοῦται ἐκ τοῦ «Ἰησοῦς», ἀλλὰ χριστιανοὶ ἐκ τῆς λέξεως «Χριστός», ποῦ σημαίνει τὸν βασιλέα, τὸν κεχρισμένον ὑπὸ τοῦ ἁγ. Πνεύματος. Καὶ ἡμεῖς χριόμεθα, λουβάνομεν τὴν δωρεάν τοῦ Πνεύματος καὶ ἀποκτῶμεν βασιλικά προνόμια. «ὕμεις χρισμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ Ἁγίου» (Α' Ἰω. 2, 20). Σύγκρισις τοῦ ἱεροῦ τίτλου μὲ ἄλλους κοσμικοὺς (κόμητος, βαρῶνου κλπ.)...

«Χαίρετε, ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

2. *Τίτλος καθαιρῶν διακρίσεις.* Εἶναι γνωστὰ αἱ διακρίσεις τάξεων καὶ φυλῶν καὶ ἔθνων, αἱ ὁποῖαι ἐδημιούργησαν τόσας

«.. Καὶ ἐκλήθησαν ἐν δεξιᾷ Αὐτοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὑπερῶν πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ συνάμεως καὶ κυριότητος...»

(Ἐφεσ. 1, 21)

καταστροφάς, θρήνους, ἀναστεναγμούς, αἵματοχυσίας... Τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ σκοπὸν ἔχει νὰ μᾶς ἐνώσῃ εἰς ἓν... «οὐκ ἔνι Ἕλληνα, Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλευθέρος... πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ». Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐγκωμιάζει τὸν μάρτυρα Λουκιανόν, ὅστις εἰς ὄλας τὰς ἐρωτήσεις τῶν δικαστῶν καὶ δημίων ἀπήντησε διὰ τῆς λέξεως «χριστιανός» (ἀπὸ ποῖαν πατρίδα; χριστιανός εἰμι. Τί ἐπάγγελμα ἔχεις; Χριστιανός εἰμι κλπ). Καὶ παρατηρεῖ «ὁ γὰρ εἰπὼν Χριστιανός εἰμι καὶ πατρίδα καὶ γένος καὶ ἐπιτήδευμα καὶ τὰ πάντα ἐδήλωσε».

3. *Τίτλος ἐπιβάλλον καὶ ὑπενθυμίζων ὑποχρέωσεις...*

α) Ὁ χριστιανός ἔχει καθήκον νὰ ἀκολουθῇ τὸ πρόγραμμα τοῦ Ἀρχηγοῦ, τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ ὑποτάσσεται εἰς τοὺς νόμους Του...

β) Κατ' ἐξοχὴν νὰ ζῆ ζωὴν ἀγάπης, κατὰ τὸ παράδειγμα Ἐκεῖνου, τοῦ Ὁποίου τὸ ἱερώτατον καὶ ἀγιώτατον Ὄνομα φέρει.

Ἀρχιμ. ΠΑΜΦΙΛΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ
Ἱεροκλήρῃς Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος

3ον

Εἰς τὴν Κυριοκὴν τοῦ Τυφλοῦ

(30 Ἰουνίου 1954)

«Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου». (Ἰω. 9,5)

Τὰ θαύματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν ἐγίνοντο εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχε, οὐδ' ἀπέβλεπον εἰς μόνην τὴν εὐεργεσίαν τῶν πασχόντων, οὐδ' εἶχον σκοπὸν τὴν πρόκλησιν καταπλήξεως καὶ θαυμασμοῦ. Διὰ τῶν θαυμάτων ὁ Κύριος ἐπίστου τὴν θείαν Αὐτοῦ διδασκαλίαν καὶ δὲν ὑπάρχει πρᾶξις θαυματουργικὴ ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Ἱστορίᾳ μὴ ἀποτελοῦσα καὶ τὴν ἀπόδειξιν μιᾶς ὑπερφυσικῆς διδασκαλίας. Τοιοῦτο καὶ τὸ θαῦμα τῆς θεραπείας τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ (Ἰω. 9, 1-31). Τὴν κλεῖδα τῆς διδασκαλίας, ἦν ἐπιθυμεί ἐπ' αὐτοῦ νὰ στηρίξῃ ὁ Κύριος, δίδουσιν αἱ προμνημονευθεῖσαι λέξεις.

α'.

«Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἔθνων» (Λουκ. 232), εἶχεν ὀνομάσει ὁ πρεσβύτερος Συμεὼν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ὅτε 40θήμερον ἐδέχθη Αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του. Αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος ὁ Σωτὴρ «Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου—εἶπεν—ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Ἰω. 8,12). Τὸ φῶς χαρίζων εἰς τοὺς τυφλοὺς ὁ Χριστός, ταύτην ἀκριβῶς τὴν ἀλήθειαν ἐπεκύρου: «Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου» (Αὐτόθ. 9,5). Κατ' αὐτὰς τοῦ σωτηρίου Πάθους τὰς παραμονὰς

«Καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας Αὐτοῦ...»

(Ἐφεσ. 1, 22)

«περιπατεῖτε—ἔλεγεν—ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει. Ἔως τὸ φῶς ἔχετε πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε». (Αὐτόθ. 12, 35—36).—«Ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ» (Αὐτόθ. 46).

«Φῶς», λοιπόν, εἶναι διὰ τὸν κόσμον ὁ Χριστός.—«Φῶς» ἀποκαλύπτει τὴν ἀσχημίαν τῆς ἀμαρτίας, τὴν φύσιν αὐτῆς καὶ τὰς συνεπείας.—«Φῶς» ὑποδεικνύει τὸν τρόπον τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ κακοῦ.—«Φῶς» διανοίγει τὰ σκότη τοῦ ἀδήλου μέλλοντος καὶ πληροφοροῦν περὶ τῆς μελλούσης νίκης τῶν ἐκλεκτῶν.—«Φῶς» λαμπρύνει τὴν ψυχὴν καὶ καθιστᾷ αὐτὴν ἱκανὴν εἰς τὴν ἐνόρπασιν τοῦ Ὑψίστου.—«Φῶς» ἀποδιώκει πᾶσαν πλάνην περὶ τὰ ὕψιστα προβλήματα τῶν μυστηρίων τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.—«Φῶς» διασκεδάζει τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν τὰ βαρῦτα νέφη.—«Φῶς» εἶναι ὁ Χριστός, ὅταν ἐμπνέῃ τὴν Πίστιν.—«Φῶς» ἐκπέμπει, ὅταν ζητῇ τὴν Ἐλπίδα.—«Φῶς» μεταδίδει, ὅταν ἐπιβάλλῃ τὴν Ἀγάπην.

«Υἱοὶ φωτὸς» ἀποβαίνουν οἱ ἀγαπῶντες τοῦτο «τὸ φῶς» καὶ οἱ ἐρχόμενοι πρὸς αὐτό, χωρὶς κανένα δισταγμόν.

β'.

Ἄλλὰ, καθὼς ὁ ἴδιος ὁ Σωτὴρ διεβεβαίει τὸν νυκτερινόν Του μαθητὴν, «ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μάλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς» (Ἰω. 3, 19). Καὶ τοῦτο, διότι «ἦν πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα» καὶ «πᾶς ὁ φαῦλα πράσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ» (Αὐτόθ. 20).

Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἰσχύει ἔτι καὶ σήμερον, διὰ τοῦτο, δέ, παρ' ὅλα τὰ φῶτα τοῦ πολιτισμοῦ, τὸ σκότος τῆς καχυποψίας, τῆς ἀβεβαιότητος, τῆς ὑλομανίας, βασιλεύει ἀκόμη ἐν τῷ κόσμῳ.—«Τὸ φῶς τοῦ κόσμου» ἀγνοεῖται ὑπὸ τῶν πολλῶν.—Ἐκαστος προτιμᾷ τὸ σκότος, εἰς τὸ ὅποιον ἔχει συνηθισθῆ. Τὸ φῶς τῆς ἀληθείας εἶναι ἐκτυφλωτικόν.—Ἡ κεκαυτηριασμένη συνείδησις τῆς ἀμαρτωλῆς ἀνθρωπότητος δὲν ἀντέχει εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν ἔργων αὐτῆς, καὶ δι' αὐτὸ «μισεῖ τὸ φῶς».

Ἀκριβῶς ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ κεῖται τὸ μυστικὸν τῆς «διαφορᾶς». Ἡ ἔλλειψις εἰλικρινείας ἐν τῇ ἀντιμετωπίσει τῆς πραγματικότητος, ἡ δημιουργία γλυκέων εἰδώλων αὐταπάτης, τὸ σκίῳφος τῆς προωδευμένης ἐπιστήμης, ἡ ἀχαλίνωτος πεποιθήσις ἐπὶ τὴν ἀνθρωπίνην παντοδυναμίαν, ἐμποδίζουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἔλθωσι πρὸς τὸ φῶς, «ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ αὐτῶν τὰ ἔργα».

Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι εἶναι ἔτοιμοι νὰ εἰπωσι πάντοτε μετὰ τῶν Φαρισαίων τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου πρὸς πάντα ὀμιλοῦντα περὶ τοῦ φωτὸς τούτου τοῦ Χριστοῦ, «σὺ διδάσκεις ἡμᾶς;» διότι ἔχουσι τόσην πεποίθησιν εἰς τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἀπατηλὴν ἀρετὴν των! Ἄλλ' ὁ πιστός, ὁ λαβὼν πείραν τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ «υἱὸς φωτὸς» γενόμενος, θα εἶναι ἔτοιμος εἰς πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἀπαντήσῃ: «Ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν ἄρτι βλέπω».

«... Καὶ Αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῆ Ἐκκλησίας, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα Αὐτοῦ». (Ἐφεσ. 1, 23)

Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, οἱ πιστοί, ἀντανακλώντες τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ ἀποβαίνουν καὶ αὐτοὶ «φῶς τοῦ κόσμου» (Ματθ. 5,14) λάμπουν καὶ ἀναγκάζον τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς αἴγλης του νὰ δοξάσωσιν ὄντως τὸν «Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Αὐτόθ. 16).

«Σὺ τῶν ἐν σκότει τὸ φῶς τὸ ὑπέρλαμπρον», Κύριε, ἐξαπέστειλον τὸν φωτισμὸν Σου ἐπὶ πάντας τοὺς «ἐν μετανοίᾳ» προσερχομένους καὶ αἰτουμένους παρὰ Σοῦ «τὸ φῶς». Σὺ ἐνίσχυσον καὶ τοὺς ἰδόντας τὸ «φῶς» τοῦ Εὐαγγελίου Σου ἵνα λάμψωσιν ὄντως ὡς «λύχνοι καιόμενοι» ἐν τῷ κόσμῳ καὶ νὰ μαρτυρήσωσιν ἀξίως περὶ τοῦ φωτός».

Ε. Γ. Μ.

4ον

Εἰς τὴν Κυριακὴν τῶν Ἁγ. Πατέρων

(6 Ἰουλίου 1954)

«Τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὁ δέδοκάς μοι ἵνα ποιήσω»
(Ἰωάν. 17, 4).

Προοίμιον. Ὁ ὁμιλῶν ἀναφέρει, ὅτι τὸ ἀνωτέρω ρητὸν ἀνήκει εἰς τὴν Ἀρχιερατικὴν Προσευχὴν, τὴν ὁποίαν ἀπήγγειλεν ὁ Θεάνθρωπος τὸ ἔσπερας τῆς Πέμπτης, μετὰ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον, κατόπιν προηγηθείσης μακρᾶς διδασκαλίας. Ἐφοῦ ὁ ὁμιλῶν τονίσῃ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον, διὰ τὸ ὁποῖον λέγει εἰς τὴν προσευχὴν Του ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅτι τὸ ἐτελείωσε, ὀρίζει τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας του λέγων: «Πόσον εὐτυχῆς θὰ εἶναι καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἔαν δυνηθῇ νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Θεὸν εἰς τὰς δυσμαῖς τοῦ βίου του, ὅτι ἐτελείωσε τὸ ἔργον του».

Ἐπίθεσις. Ἐφοῦ ὁ ρήτωρ ἐρωτήσῃ ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, δηλαδὴ ποῖος εἶναι ὁ προορισμὸς του, προχωρεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος.

Κατὰ πρῶτον λέγει, ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅταν διέρχωνται θλίψεις καὶ στενοχωρίας, διερωτῶνται ποῖος εἶναι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, πολλοὶ δὲ τολμοῦν νὰ ἀνακτοῦν κατὰ τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ. Τοῦτο διδίδει ἀφορμὴν εἰς τὸν ρήτορα νὰ διαιρέσῃ τὴν κοινωνίαν εἰς τρεῖς μερίδας: Εἰς τὴν πρώτην μερίδα ἀνήκουν οἱ ἄπιστοι καὶ ὑλισταί, οἱ ὁποῖοι λέγουν, ὅτι προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ φάγῃ, νὰ πῖῃ, νὰ ἀπολαύσῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ ἀπερχόμενος εἰς τὸ μηδέν. Εἰς τὴν δευτέραν μερίδα ἀνήκουν οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀμφιβάλλοντες καὶ εἰς τὴν τρίτην οἱ στερεοὶ εἰς τὰς πεποιθήσεις των. Ἐπειδὴ ὅμως παρατηρήθη, ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ὑλισταὶ καὶ ἄθεοι δὲν εἶναι στερεοὶ εἰς τὴν ἀθειαν καὶ τὴν ὑλοφροσύνην των, ἀλλὰ πολλακίς καταλαμβάνονται ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι δύο εἶναι αἱ

«Ἄρα ὄν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπόλιται τῶν ἁγίων καὶ οἰκίτοι τοῦ Θεοῦ...»
(Ἐφεσ. 2, 19)

μερίδες τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν ἀμφιβόλων καὶ ἢ τῶν στερεῶν εἰς τὰς πεποιθήσεις των, οἱ ὅποιοι γνωρίζουν διατὶ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον καὶ τοῦ πορεύονται.

Προχωρῶν ὁ ὁμιλητὴς τονίζει, ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι ἡ τελειοτάτη θρησκεία καὶ αὐτὴ ἀποκαλύπτει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν προορισμὸν του. Ἄφου ὁ ὁμιλητὴς διαγράψῃ ἐν μεγάλῃ συντομίᾳ τὸ περιεχόμενον τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀναπτύσσει ποῖος εἶναι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου λέγων, ὅτι προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ τελειοποιηθῇ ἠθικῶς καὶ νὰ ὁμοιάσῃ μὲ τὸν Χριστόν. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κάμνει μερικὰ ἐρωτήματα ὁ ρήτωρ λέγων: «Ἐπάρχει καλλίτερος προορισμὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας καὶ νὰ εἶναι ἀφωσιωμένος εἰς τὸ θέλημά Του; Ἐπάρχει καλλίτερος προορισμὸς ἀπὸ τὸ νὰ ἀγαπᾷ ὁ ἄνθρωπος τὸν πλησίον του μέχρις αὐταπαρνήσεως; Ἐπάρχει καλλίτερος προορισμὸς ἀπὸ τὸ νὰ βοηθῇ ὁ ἄνθρωπος τὸν πλησίον του, νὰ τὸν βοηθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας του καὶ νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτοθυσίας;» Εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα δὲν δίδει ἀπάντησιν ὁ ρήτωρ, διότι αὕτη εἶναι εὐνόητος.

Ἐπίλογος. Προτρέπει ὁ ρήτωρ τοὺς ἀκροατὰς νὰ κατανοήσουν τὸν προορισμὸν αὐτῶν, ὥστε, ὅταν θὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ καθενὸς νὰ ἀπέλθῃ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, νὰ δύναται νὰ εἶπῃ τὰ λόγια, τὰ ὅποια εἶπεν ὁ Χριστός: «Τὸ ἔργον ἐτελείωσα, ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω!»

[Ἐκ τῶν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Πρεβέζης ΑΝΑΡΕΟΥ ΜΑΝΤΟΥΔΗ]

ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΡΓΑΤΑΣ

Ὁ Ἐργάτης Ἰησοῦς

«Ὁ Πατὴρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» (Ἰωάν. 5, 17)

Ἡ ἐργασία εἶναι προσταγὴ Θεοῦ καὶ ἀκόμη περισσότερον εἶναι ἰδιότης τοῦ Θεοῦ. Μᾶς τὸ λέγει καθαρὰ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν. Ὁ Πατὴρ μου, λέγει, ἕως τώρα ἐργάζεται καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι. Ὡς νὰ λέγῃ· Νομίζετε, ὅτι ὁ Θεὸς εἰργάζεται μόνον, ὅταν ἐδημιούργει τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅλον τὸν ὄρατον καὶ ἀόρατον κόσμον; ἐργάζεται πάντοτε, διότι ὁ Θεὸς εἶναι ζωὴ καὶ ἡ ζωὴ εἶναι κίνησις.

Ὁ ἄνθρωπος, κτισθεὶς κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, ἐποποθετήθη εἰς τὸν παράδεισον τῆς τρυφῆς, ὅχι διὰ νὰ διέρχεται ἀργὸς τὰς ἡμέρας του, ὅποτε ἡ ζωὴ του θὰ ἦτο ἀτελής καὶ ἐφήμερος, ὅπως καὶ ἡ τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐργάζεται

«... Ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῇ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ...» (Ἐφεσ. 2, 20)

αυτόν, λέγει ἡ Γραφή. Ὃταν δὲ ὁ Θεὸς δίδει τὴν εὐλογίαὶν Του εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐάν, ὅπως αὐξηθοῦν καὶ πληθύνουν καὶ πληρώσουν τὴν γῆν, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς συγχρόνως καὶ τὴν ἐξουσίαν νὰ εἶναι κυρίαρχοι καὶ τῶν ἰχθύων καὶ τῶν πετεινῶν καὶ τῶν ζῶων καὶ πάσης τῆς γῆς, ἐπέβαλεν εἰς αὐτοὺς συγχρόνως καὶ τὸν νόμον τῆς ἐργασίας.

Ὁ νόμος οὗτος τῆς ἐργασίας, ὁ ὁποῖος ἦτο ἑλαφρὸς, εὐκόλος εἰς τὴν ἐκτέλεσίν του, ἐφ' ὅσον οἱ πρωτόπλαστοι ἔμενον εἰς τὸν Παράδεισον καὶ εὐρίσκοντο εἰς οἰκειότητα μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἔγινε βαρὺς καὶ δύσκολος ἀπὸ τὴν ἡμέραν, ποῦ ἐξεδιώχθησαν ἀπὸ τὸν Παράδεισον ἐξ αἰτίας τῆς παρακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἔγινε δύσκολος καὶ βαρὺς τῆς ἐργασίας νόμος, διότι ὁ Θεὸς κατηράσθη τὴν γῆν, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ τρώγῃ τοὺς καρπούς της μὲ θλίψεις καὶ στενοχωρίας ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς του. Μὲ ἰδρώτα, εἶπε, τοῦ προσώπου σου θὰ τρώγῃς τὸ ψωμί σου, ἕως νὰ ἐπιστραφῆς εἰς τὴν γῆν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἐλήφθη τὸ σῶμα σου, ὅταν ἐδημιουργεῖσο.

Καὶ εἶμεθα λοιπὸν τώρα ὑποχρεωμένοι οἱ ἄνθρωποι, ὄχι ἀπλῶς νὰ ἐργαζώμεθα, ἀλλὰ νὰ παλαίωμεν νυχθημερὸν πρὸς τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως διὰ νὰ συντηρήσωμεν τὴν γῆιν ὑπαρξίν μας, ὅπως εἶμεθα ὑποχρεωμένοι, νὰ παλαίωμεν πρὸς τὸ ἠθικὸν κακόν, τὴν ἁμαρτίαν δηλαδὴ, διὰ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν αἰωνίαν μας ὑπαρξίν.

Ὁ Χριστὸς ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν, ὡς γεννηθεὶς ἐκ Πνεύματος Ἁγίου, δὲν ἐπάλαισε διὰ τὸν ἑαυτὸν του πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ἐπειδὴ ὁμως καθ' ὅλα τὰ ἄλλα, ἐκτὸς τῆς ἁμαρτίας, ἔγινεν ὁμοῖος μὲ ἡμᾶς, ἐπάλαισε καὶ ὅλην τὴν πάλην τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Καὶ ἐπεινάσε δηλαδὴ καὶ ἐδίψασε, καὶ ἐκοπίασε καὶ μὲ ἰδρώτα τοῦ προσώπου Του ἔφαγε τὸν ἄρτον Του.

Δὲν μᾶς διηγούνται οἱ Εὐαγγελισταὶ τὸν βίον τοῦ Κυρίου ἡμῶν λεπτομερῶς μέχρι τοῦ 30οῦ ἔτους τῆς ἡλικίας Του, ὅτε ἤρχισε τὸ ἔργον τῆς θείας ἀποστολῆς Του.

Μᾶς λέγουν μόνον ὑπὸ ποίας περιστάσεις ἐγεννήθη, πῶς τὴν ὀγδόην καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἐτέλεσεν ὅ,τι διέτασεν ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος, πῶς ἔφυγεν εἰς Αἴγυπτον διὰ νὰ σωθῆ ἀπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ Ἡρώδου, πῶς διὰ τὸν φόβον τοῦ Ἀρχελάου κατέκησεν εἰς τὴν μακρὰν τῆς Ἱερουσαλήμ εὐρισκομένην Ναζαρέτ.

Μᾶς διηγούνται ἀκόμα καὶ ἕν ἐπεισόδιον τοῦ παιδικοῦ Του βίου, ὅταν ἦτο 12 ἐτῶν καὶ ἀμέσως ἡ εὐαγγελικὴ ἱστορία μεταβαίνει εἰς τὰ γεγονότα τοῦ δημοσίου βίου τοῦ ἀγαπητοῦ μας Λυτρωτοῦ.

Διατὶ παρασιωποῦν τὸν ἰδιωτικὸν του βίον ἀπὸ τοῦ 12οῦ ἕως τοῦ 30οῦ ἔτους; Διότι δυνάμεθα εὐκόλως νὰ ἐννοήσωμεν.

«... Ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὖξαι εἰς ναὸν ἁγίου ἐν Κυρίῳ...»
(Ἐφεσ. 2, 21)

Δὲν ἔγινεν «Υἱὸς ἀνθρώπου»; δὲν «ἔγινεν ὑπὸ νόμον»; Ἔ, λοιπόν, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι ἔζησεν τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν εἰς ὅλας τῆς σχέσεις, ἀλλὰ μὲ τὴν ἠθικὴν τελειότητα, τὴν ὁποίαν μᾶς δίδει ἡ διδασκαλία Του. Ὡς μέλος οἰκογενείας ἦτο τὸ τέλειον ὑπόδειγμα υἱκῆς στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τοὺς γονεῖς Του καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Του. Ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας ἦτο πιστὸς τηρητὴς τῶν διατάξεων τῆς θρησκείας Του, ἔστω καὶ μὲ τὰς ἀτελείας αὐτοῦ, εἶχον εἰσχωρήσει εἰς αὐτὴν διὰ προσθέτων ἀνθρωπίνων ἐνταλμάτων.

Ὡς μέλος τῆς κοινωνίας ἦτο εἰρηνικὸς πρὸς πάντας κοινωνικὸς καὶ εὐπροσῆγορος, πρόθυμος βοηθὸς τῶν ἐχόντων ἀνάγκην βοηθείας, συμπαθὴς καὶ ἐλεήμων πρὸς τοὺς δυστυχοῦντας, χαίρων μὲ τοὺς χαίροντας καὶ κλαίων μὲ τοὺς κλαίοντας ἐκ τῶν συμπολιτῶν του.

Ὡς πολίτης ἐσέβετο τὰ δικαιώματα τοῦ Καίσαρος, ἐτίμα τοὺς ἀντιπροσώπους του, ὑπήκουεν εἰς τοὺς νόμους του, ὡσάκις δὲν ἀντέβαινον εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. Ὡς μέλος τοῦ ἔθνους Του ἔβλεπεν μὲ πόνον τὴν ξενικὴν δουλείαν, ἀλλ' ἐγνώριζεν, ὅτι τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας βᾶσις καὶ θεμέλιον εἶναι ἡ ἠθικὴ ἐλευθερία.

Ὡς ἄτομον εἰργάζετο, καὶ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἰδίων Του χειρῶν ἐπῆρκει εἰς τὰς βιωτικὰς ἀνάγκας ἑαυτοῦ καὶ τῶν οἰκείων Του, εἰς τὰς ὁποίας περιλαμβάνεται καὶ ἡ βοήθεια τοῦ πλησίον.

Τί δὲ ἐργασίαν ἔκαμνεν ὁ Κύριος ἡμῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἰδιωτικοῦ Του βίου, τὸ γνωρίζομεν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου. «Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;» «Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων ὁ υἱὸς τῆς Μαρίας;» ἠρώτων ἀλλήλους οἱ πατριῶταί Του οἱ Ναζαρηνοί, ὅταν ἤρχισε νὰ διδάσκη καὶ νὰ θαυματουργῇ, ἔκπληκτοι ἀπὸ ὅ,τι ἤκουον καὶ ἔβλεπον. Τοῦ μαραγκοῦ λοιπὸν τὴν τέχνην εἰργάζετο ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τὴν Ναζαρέτ, ἡ ὁποία ἦτο καὶ τέχνη τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ νομιζομένου πατρὸς Του καὶ διὰ τῆς τέχνης τοῦ μαραγκοῦ ἔτρωγεν τὸν ἄρτον Του ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου Του κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὴν μακρὰν ἱστορίαν τοῦ Ἑβραϊκοῦ λαοῦ βλέπομεν νὰ ἐπικρατῇ ἄλλοτε ἄλλο εἶδος ἐπαγγελματικῆς ἀσχολίας. Οἱ Πατριάρχαι Ἀβραάμ, Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ ζοῦν βίον ποιμενικὸν καὶ μάλιστα ὑπὸ σκηνᾶς, χωρὶς ὠρισμένην κατοικίαν, ὅπως γίνεται καὶ μὲ μίαν τάξιν ποιμένων παρ' ἡμῖν σήμερον καὶ εἰς πλείστα μέρη τῆς Παλαιστίνης καὶ ἰδίως εἰς τὴν περὶ τὸν Ἰορδάνην χώραν. Εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τὴν δουλείαν ἔμαθον νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν, ὅταν δὲ ἐπανῆλθον εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων των, τὴν Παλαιστίνην, ἐξηκολούθησαν νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν. Ὁ Νομοθέτης των Μωϋσῆς ἔδωκε μεγάλην σημασίαν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο, διὰ τοῦτο διέταξε νὰ διανεμηθῇ ἡ γῆ μὲ κλήρους κατὰ

«... Ἐν ᾧ καὶ ἡμεῖς συνοικοδομησθε εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν Πνεύματι.»
(Ἐφεσ. 2, 22)

φυλάς και οικογενείας, ὅπως και ἔγινεν μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτῆς. Ὅταν ὅμως διὰ τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας διεισπάρησαν εἰς ξένας χώρας, μὴ δυνάμενοι, μηδὲ θέλοντες διὰ τὸν πόθον των νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν πατρίδα, νὰ συνδεθῶσι μὲ τὴν ξένην γῆν, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐκμάθησιν διαφόρων ἐπαγγελμάτων. Ἡ συμφορὰ μάλιστα ἐκείνη τοὺς ἐδίδαξεν, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητον κάθε ἄνθρωπος, ἔστω και ἂν εἶναι πλούσιος εἰς χρήματα και εἰς κτήματα, ἔστω και ἂν εἶναι σοφὸς εἰς ἐπιστήμην, νὰ γνωρίζῃ μίαν πρακτικὴν τέχνην ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀναγκαῖαι διὰ κάθε κοινωνίαν μικρὰν ἢ μεγάλην, διότι και τὰ πλούτη εἶναι ἀσταθῆ και ἡ γραμματοσύνη δὲν δίδει πάντοτε ἐκ τοῦ προχείρου πόρους ζωῆς. Καὶ εἰσῆχθη λοιπὸν εἰς τὸν ἐθνικὸν των βίον ὡς νόμος γενικὸς ἡ συνήθεια οἱ πατέρες νὰ δ.δάσκωσι τὰ τέκνα των μίαν οἰανδήποτε τέχνην. Παρ' αὐτοῖς ἐκράτησεν ὡς ἀξίωμα «ὁστις δὲν διδάσκει τὸν υἱὸν του μίαν οἰανδήποτε τέχνην, εἶναι ὡς νὰ τὸν διδάσκῃ τὴν ληστείαν». Διὰ τοῦτο βλέπομεν τὸν Σίμωνα τῆς Ἰόππης νὰ εἶναι βυριτοδέψης και τὸν Παῦλον και τὸν Ἀκύλαν νὰ εἶναι σκηνοποιοὶ και ἄλλους ἄλλο νὰ ἔχωσιν ἐπάγγελμα, χωρὶς πολλακίς νὰ ἔχωσιν ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ ἐργασθῶσι αὐτοί.

Κατὰ τὴν συνήθειαν λοιπὸν αὐτὴν και ὁ Κύριος ἡμῶν ἐδιδάχθη ἀπὸ τῆς παιδικῆς Του ἡλικίας ἕνα ἐπάγγελμα και ἐδιδάχθη τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Ἰωσήφ, τὴν μαραγκοσύνην, εἰς τὴν ὁποίαν και εἰργάσθη ὄχι μόνον διὰ νὰ ζήσῃ ὡς ἄνθρωπος κερδίζων τὸν ἐπιούσιον, ἀλλὰ και διὰ νὰ ἀγιάσῃ τὴν ἐργασίαν και νὰ διδάξῃ ἡμᾶς ὄχι μόνον διὰ τοῦ λόγου Του ἀλλὰ και διὰ τοῦ παραδείγματος Του, ὅτι εἶναι θέλημα Θεοῦ ἀπὸ τὸν κόπον μας ὄχι μόνον ἡμεῖς νὰ συντηρούμεθα, ἀλλὰ και τοὺς ἀδυνάτους ἀδελφοὺς νὰ βοηθῶμεν, ἀλλὰ και τὰ μέσα διὰ τῶν ὁποίων αἱ δημόσιοι ὑπηρεσίαι συντηροῦνται νὰ παρέχωμεν.

Ἡ ἐργασία εἰς τὴν διάταξιν τῶν θείων νόμων, νόμων οἱ ὁποῖοι κυβερνοῦν και τὴν σωματικὴν και τὴν πνευματικὴν μας ζωὴν, κατέχει τοιαύτην σπουδαιότητα, ὥστε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δὲν ἀναγνωρίζει δικαίωμα νὰ τρώγῃ εἰς ἐκείνον, ποῦ ἐν ᾧ δύναται νὰ ἐργασθῇ δὲν ἐργάζεται. «Εἴ τις, λέγει, οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω». Ὡς νὰ λέγῃ: δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ζῆ ἐκεῖνος, ποῦ ἀποφεύγει τὴν ἐργασίαν.

Χριστιανοὶ ἐργάται! Ἀφίστατε τὰς θολωμένας πηγὰς τῶν ἀνθρωπίνων διδασκαλιῶν και στραφῆτε εἰς τὴν διαυγῆ πηγὴν τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἐκεῖ μόνον ἡμπορεῖτε νὰ εὑρῆτε τὴν λύσιν τῶν ἐργατικῶν προβλημάτων. Γράψατε εἰς τὴν σημαίαν σας τὸ ὄνομα τοῦ ἐργάτου Ἰησοῦ. Ὁδηγηθῆτε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ λόγου Του και τοῦ παραδείγματος Του διότι αὐτὸς εἶναι τὸ φῶς και ἡ ζωὴ και ἡ εἰρήνη τοῦ κόσμου.

A. M. (†)

«Ἐνὶ δὲ ἐκκλίσει ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ».
(Ἐφεσ. 4, 7)

ΑΠΟ ΤΑ ΞΕΝΑ

Η ΔΟΞΑ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΩΝ

«Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ».
(Ἰω. 15, 13)

Πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐκυκλοφόρησεν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ἐν βιβλίον μὲ τὸν τίτλον «Ἡ δόξα τῶν θαλασσῶν» («Sea of Glory»). Δὲν ἦτο γραμμένο ἀπὸ κανένα φημισμένο συγγραφέα τὸ βιβλίον αὐτὸ καὶ οἱ σελίδες του δὲν ὠδηγοῦσαν στοὺς φανταστικούς κόσμους τῶν διαφόρων καὶ ποικίλων μυθιστορημάτων. Ἦτο ἀληθινὴ καὶ ζωντανὴ ἡ ἱστορία, ἦσαν πραγματικὰ τὰ γεγονότα, τὰ ὁποῖα μὲ δωρικὴν ἀπλότητα περιγράφει ὁ Ἀμερικανὸς κληρικὸς Francis B. Thornton, ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου «Ἡ δόξα τῶν θαλασσῶν».

Διὰ τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Ἐφημερίου» ἡ ἱστορία μας ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν, γιατί οἱ ἥρωές της ἦσαν τέσσαρες κληρικοί, τέσσαρες ἐργάται στὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου...

Ἄλλὰ ἄς πᾶμε μερικὰ χρόνια πίσω, ἀκριβῶς ὅταν ὁ δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος σκορποῦσε τὴν τραγικὴ του σκιά σὲ Ἡπειροὺς καὶ ὠκεανούς.

Ἦτο μιὰ σκοτεινὴ παγωμένη νύκτα τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ 1943, ὅταν τὸ ἀμερικανικὸ μεταγωγικὸ Dorchester ξεκινοῦσε γεμᾶτο στρατιώτας γιὰ τὴν στρατηγικὴ βᾶσι τῆς Γροιλανδίας, ἀπὸ ἓνα λιμάνι τῆς Νέας Ἀγγλίας. Στρατιῶτες, νέα παλληκάρια ἀπὸ τὶς βόρειες καὶ πάντα χιονισμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, ἀμούστακοὶ νέοι ἀπὸ τὶς μεσοδυτικὲς Πολιτεῖες, ἠλιοκαμένα παιδιὰ ἀπὸ τὶς φωτόλουστες πεδιάδες τοῦ Νότου. Ἀνάμεσα στὶς ἑκατοντάδες τῶν στρατιωτῶν, πού γέμιζαν τὰ διαμερίσματα τοῦ Dorchester ἦσαν καὶ τέσσαρες κληρικοί. Ὁ ἓνας ἦτο ρωμαιοκαθολικὸς ἱερεὺς, οἱ δύο ἦσαν προτεστάνται πάστορες, ὁ τέταρτος Ἑβραῖος ραββῖνος. Ποιὸς εἶπε, ὅτι ὁ πόλεμος δὲν ἔχει τὶς πνευματικὲς του ἀνάγκες; Ποιὸς εἶπε, ὅτι ὁ πόλεμος σβύνει κάθε ψυχικὴν ἔφεσιν, κάθε φτερούγισμα στὸν κόσμον τοῦ πνεύματος; Οἱ τέσσαρες κληρικοὶ τοῦ Dorchester θὰ ἔδιδαν τὴν κατάλληλη ἀπάντησιν. Μὲ λόγια; Ὁχι. Μὲ τὸ παράδειγμά των. Ἀλήθεια ἦσαν καὶ οἱ τέσσαρες πολὺ ἀπασχολημένοι. Στὸ κατάστρομα, στὶς καμπίνες, στ' ἀμπάρια παντοῦ ἔτρεχαν χαμογελα-

«... Πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἀγίων εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ».
(Ἐφεσ. 4, 12)

στοι να βοηθήσουν αὐτούς, πού υπέφεραν ἀπὸ ναυτία, νὰ παρηγορήσουν ἐκείνους, πού γιὰ πρώτη φορὰ ἔφευγαν ἀπὸ τὸ σπίτι τους, νὰ προσευχηθοῦν γιὰ τὶς τόσες ψυχές, πού εἶχαν ἀφεθῆ νὰ τὶς καταλάβῃ ὁ φόβος. Ὁ φόβος; Μάλιστα! τὰ Γερμανικὰ ὑποβρύχια διέσχιζαν ἀφοβα τὸν Ἀτλαντικὸν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὸ χαμόγελο τῆς νίκης δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνθίσει στὰ χεῖλη τῶν συμμάχων...

Βέβαια, δὲν ἀνῆκαν στὴν ἴδιαν Ἐκκλησία, στὴν ἴδιαν ὁμολογία, στὴν ἴδια θρησκεία οἱ τέσσαρες κληρικοὶ τοῦ Dorchester. Τοὺς ἤνωσε ὅμως κοινὴ κλήσις κοινὴ ἀποστολή. «Γιὰ τὸν Θεὸ καὶ τὴν Πατρίδα — For God and Country», ἦτο τὸ σύνθημά των. Μπροστὰ στὸν κοινὸν ἱερὸ σκοπὸ πόσες προκαταλήψεις πόσα τεῖχη δὲν καταρρίπτονται... Καὶ οἱ τέσσαρες κληρικοὶ εἶχαν τὴν ἴδια χαμπίνα καὶ εἶχαν γίνει καὶ φίλοι!

Ἀλλὰ ἓνα γερμανικὸ ὑποβρύχιο παραμόνευε ἐκεῖ κοντά, ὅταν τὸ Dorchester εὗρισκετο κάπου στὶς παγωμένες θάλασσες τοῦ Βορείου Ἀτλαντικοῦ. Καὶ ξαφνικὰ μιὰ τορπίλλη κτύπησε καίρια τὰ πλευρὰ τοῦ πλοίου. Τὸ Dorchester ἤρχιζε νὰ βυθίζεται. Στὶς περιστάσεις αὐτὲς ἡ ψυχραιμία καὶ ἡ πειθαρχία ἔχουν ἀπλῶς θεωρητικὸν χαρακτήρα. Ἔτσι μιὰ λέξις μορεῖ νὰ χαρακτηρίσῃ τὶς τελευταῖες στιγμὲς τοῦ Dorchester: πανικός. Ὁ σῶζων ἑαυτὸν σωθῆτω. Καὶ ὅμως! τὶς στιγμὲς αὐτὲς ἐγράφη μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ἐνδοξες σελίδες τοῦ πολέμου. Οἱ τέσσαρες κληρικοὶ δὲν ἐποτήθησαν στὶς τραγικὲς ἐκεῖνες στιγμὲς. Ἐτρεχαν παντοῦ, γιὰ νὰ σώσουν τραυματίες, γιὰ νὰ ποῦν ἓνα παρηγορητικὸν λόγο, «γιὰ νὰ δώσουν—ὅπως λέγει ὁ Thornton—σὲ ὅλους τοὺς συνανθρώπους των λίγη δύναμι γιὰ νὰ ζήσουν, λίγο θάρρος γιὰ νὰ πεθάνουν». Ἀλλὰ ἦτο πιά ἀργά. Τὸ Dorchester μὲ μιὰ ἀποτομὴ κίνησιν κατεποντίζετο στὰ παγωμένα νερὰ τοῦ ὠκεανοῦ. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ἓνας στρατιώτης πλησίασε τοὺς κληρικοὺς. «Πάτερ—εἶπε εἰς ἓναν ἀπ' αὐτοὺς—ἔχασα τὸ σωσίβιό μου. Δὲν ξέρω κολῦμι.... Θὰ....» Ἐνας ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς ἔβγαλε τὸ σωσίβιό του καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε. «Πάρτο—τοῦ εἶπε—δὲν τὸ χρειάζομαι.. Θὰ μείνω ἐδῶ....» Ἀπὸ τοὺς τριακοσίους περίπου ἄνδρας πού ἐπέζησαν κανεὶς δὲν θυμάται ποιὸς ἦτο ὁ πρῶτος κληρικός, πού πῆρε τὴν ἀπόφασιν νὰ προσφέρῃ τὸ σωσίβιό του γιὰ νὰ σωθῆ μιὰ νεαρὰ ὑπαρξίς. Ἦτο ὁ καθολικὸς κληρικός, ἢ ὁ προτεστάντης; Ἡ μήπως ἦτο ὁ ραββῖνος; Κανεὶς δὲν ἔμαθε. Ἀλλὰ

«Μέχρι κατανήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ...» (Ἐφεσ. 4, 13)

τί σημασίαν ἔχει αὐτό ; Τὰ νερὰ τοῦ ὠκεανοῦ εἶχαν καλύψει τὸ κατάστρωμα τοῦ πλοίου, ὅταν καὶ οἱ τέσσαρες κληρικοὶ εἶχαν προσφέρει τὰ σωσίβια τῶν σὲ τέσσαρες ἄλλους συνανθρώπων τῶν.... Ἀγκαλιασμένοι καὶ οἱ τέσσαρες κληρικοί, «ἄδοντες καὶ ψάλλοντες τῷ Κυρίῳ», ἐχάθησαν σιγά-σιγά στὰ ἀπέραντα βάθη τοῦ ὑγροῦ τάφου τῶν. Εἶχαν ἐννοήσει βαθεῖα κι' οἱ τέσσαρες, ὅτι ἡ θυσία εἶναι ὁ κληρὸς καὶ ἡ ἀποστολὴ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἀληθινοῦ ὑπηρέτου τοῦ Κυρίου.

Ἡ αὐτοθυσία τῶν τεσσάρων κληρικῶν συνεκίνησε βαθύτατα τὸν ἀμερικανικὸν λαόν. Οἱ «τέσσερες ἱερεῖς»—ἔτσι ὠνομάσθησαν—ἔγιναν σύμβολον ἡρωϊσμοῦ, ἀλλὰ καὶ σύμβολον ἀνεξιδροσκείας, πὺν διέπει τὴν ὅλην ἀμερικανικὴ ζωὴ.

Τὸ βιβλίον τοῦ Thornton ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις ἐξέδωκε εἰδικὸν γραμματόσημον πρὸς τιμὴν τῶν «τεσσάρων ἱερέων». Τὸ 1951, παρουσίᾳ τοῦ τότε Προέδρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Η. Truman, ἐτελέσθησαν εἰς τὴν ἀμερικανικὴν πρωτεύουσαν τὰ ἐγκαίνια ἐνὸς εἰδικοῦ παρεκκλησίου, ἀφιερωμένου εἰς τὴν μνήμην τῶν «τεσσάρων ἱερέων». Κάθε χρόνο χιλιάδες προσκυνητῶν κάθε δόγματος καὶ θρησκευματος ἐπισκέπτονται τὸ παρεκκλήσιον αὐτό, διὰ νὰ προσφέρουν φόρον τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς γενναίους ἐκείνους κληρικούς, οἱ ὅποιοι μένοντες πιστοὶ εἰς τὸ σύνθημά τῶν «γὰ τὸν Θεὸ καὶ τὴν Πατρίδα—For God and Country» ἔγραψαν τὴν ἱστορίαν τῆς δόξης τῶν θαλασσῶν.

Brookline Mass.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Σ. ΜΠΕΜΠΗΣ

—|—
ΑΠΟ ΤΟ ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΝ ΣΥΝΑΞΑΡΙ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΗΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Συνήθως οἱ ἐκ τῶν νήσων καταγόμενοι ἀγωνισταὶ τοῦ 1821, ἔχουν οὐκ ὀλίγα πιστοποιητικά, λόγῳ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ὑπὸ πολλοὺς ναυτικούς. Ἐκαστος καπετάνιος ἔδιδε καὶ ἀνὰ ἓν πιστοποιητικὸν τοῦ χρόνου τῆς ὑπ' αὐτὸν ὑπηρεσίας τοῦ νησιώτου ἀγωνιστοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ πλῆθος τῶν πιστοποιητικῶν. Ἐν τούτοις ὁ **Οἰκονόμος Ἄνδρου Ἀντώνιος Κωνσταντάκης**, ἀν καὶ μετέσχε πολλῶν ναυτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ παρευρέθη

«... Εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ».
(Ἐφ. 4, 13)

εἰς πολλὰς πολιορκίας καὶ μάχας κατὰ τῆς Καρύστου, στερεῖται τῶν πιστοποιητικῶν τοῦ τῶν πολλῶν, τῶν τοσοῦτον ἀναγκαίων δι' ἡμᾶς σήμερον πρὸς βιογράφησιν αὐτοῦ. Ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀγωνισταί, οὕτω καὶ ὁ ἐφημέριος Ἄνδρου «πρὸ χρόνων» ὑπέβαλε «διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου» «τὰ πιστοποιητικὰ τῶν ἐκδουλεύσεών του». Ὅλα δυστυχῶς ἀπωλέσθησαν. Καὶ εὗρέθη κατὰ τὸ ἔτος 1846 εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἐκδόσεως ἐνὸς καὶ μόνου πιστοποιητικοῦ, λίαν περιληπτικοῦ, πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν θυσιῶν του. Ἄς ἀρκεσθῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὸ καὶ τὴν αἰτησίην του, καὶ ἄς συμπληρώσωμεν μερικὰ κενά, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐκ τῶν μέχρι σήμερον γνωστῶν.

Ἐστρατολογήθη ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπον Καρύστου **Νεόφυτον** (1) κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπαναστάσεως εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατριδα τὴν Ἄνδρον καὶ ἔλαβε μέρος «ἐνεργητικὸν» εἰς τὸν ἱερὸν Ἀγῶνα κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

Τὸ βεβαιοῦν οἱ ἐνορῶται καὶ συναγωνισταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ ἐπόμενον ἔγγραφο.

«Πιστοποιοῦμεν

οἱ ὑπογεγραμμένοι, ὅτι ὁ **Οἰκονόμος Ἄνδρου Ἀντώνιος Κωνσταντάκης Ἱερεὺς**, ἔλαβε μέρος ἐνεργητικὸν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς Ἀνεξαρτησίας μας Ἱερὸν Ἀγῶνα, καταταχθεὶς ἐνταῦθα ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου ἀρχιερέως **Καρύστου**, νῦν δὲ Εὐβοίας καὶ προέδρου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. **Νεοφύτου**, καὶ μετα-

1. Ὁ **Νεόφυτος** (ἔτ. 1780-1851) κατήγετο ἐκ **Φύλλων** τῆς Χαλκίδος. Ἐπίσκοπος Καρύστου ἐγένετο κατὰ τὸ ἔτος 1817. Ὡς μνημῆμος εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας (ἔτ. 1818) μυστήρια, κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐπαναστάσεως (Ἰανουάριον 1821) ἀνεχώρησε δι' Ἅγιον Ὅρος, Μικρὰν Ἀσίαν καὶ Σάμον. Ἐκ τῆς νήσου ταύτης μετέβη εἰς Τήνον καὶ Ἄνδρον πρὸς στρατολογίαν. Λαβὼν ἐπιστολὴν ἐκ τῶν Ἐφόρων τῆς Ἐξω Μερίας τῆς Τήνου, μετέβη κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1821 εἰς τὸ στρατόπεδον Βερβαίνων πρὸς συνάντησιν τοῦ ἀρχιστρατήγου **Δημητρίου Ὑψηλάντου**.

Ὁ «πατριώτης» καὶ «πληρεξούσιος» Ὑψηλάντης, ἐκ Βερβαίνων γράφων ἐνεχείρισε, μὲ ἡμερομηνίαν 25 Ἰουνίου 1821, δύο ἐπιστολάς εἰς τὸν «ἅγιον Καρύστου», ἥτοι μίαν πρὸς τοὺς «φιλογενεστάτους προεστῶτας καὶ πάντας τοὺς κατοίκους τῆς **Εὐρίπου καὶ Καρύστου**», καὶ ἐτέραν «πρὸς τοὺς φιλογενεστάτους Ἐφόρους τῆς Ἐξω Μερίας τῆς νήσου **Τήνου**». Βλέπε «Βίοι Παράλληλοι» ὑπὸ Ἀναστ. Γούδα, τόμος Α', σελ. 425 καὶ ἐξῆς.

«Ἰνα μῆκετι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κηδείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδεῖαν τῆς πλάνης...» (Ἐφess. 4, 14)

βὰς μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Καρύστου (1)
παρευρέθη εἰς τὰς συγκροτηθείσας μάχας.

Εἰς βεβαίωσιν διὸ ἐγένετο τὸ παρὸν κατ' αἴτησίν του διὰ
νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὅπου ἀνήκει.

Ἐν Ἄνδρῳ τὴν 15 Μαΐου 1846

Δ. Κονδύλης
Μιχαὴλ Κοντάκης
Ζανῆς Σπυρίδων

Δ. Πασχάλης
Πέτρος Φ. Πασχάλης
Δ. Ράλιας
Ν. Μπογκζῆς
Νικόλας Κουτέλης
Δημήτριος Τατάκης
Μιχαὴλ Μπιρίκος
Νικόλαος Ἀνούσης
Ξ. Α. Δαπόντες
Α. Μπιρίκος
Μ. Μπιρίκος
Α. Ράλιας
Ἄνδρέας Μαροῦς

Ἐπικυροῦται τὸ γνήσιον τῶν ἀνωτέρω δεκαεξ ὑπογραφῶν

Τὴν 15 Μαΐου 1846 Ἄνδρος

Τ. Σ.

Ὁ δημοπάρεδρος
Γ. Καρστάνης»

Πότε ἄρα γε ἐγένινεν ἡ «κατάταξις» τοῦ Οἰκονόμου Ἄνδρου
εἰς τὰ στρατεύματα; Πότε ἐτέθη «ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Σεβα-
σμωτάτου ἀρχιερέως Καρύστου Νεοφύτου», ὁ ἱερεὺς Ἀντώνιος
Κωνσταντάκης;

Εἰς τὰς ἄνω ἐρωτήσεις ἀπαντᾷ ἡ ἀπὸ 21 Ἰουνίου 1821
ἐπιστολὴ τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου πρὸς τοὺς Ἐφόρους Τήνου.

Εἰς αὐτὴν γράφονται καὶ τὰ ἐξῆς. «Ἐλθὼν ὁ ἅγιος Καρύ-
στου μετὰ τοῦ εὐλαβεστάτου κυρίου **Ἰωσήφ** (2) ἐνεχειρίσέ μοι

1. Ἡ Κάρυστος, εἰ καὶ πολλάκις κατὰ τὰ ἔτη τῆς Ἐπαναστάσεως
ἐπολιορκήθη, καὶ πολλοὺς ἀποκλεισμοὺς ὑπέστη, προστατευομένη ὑπὸ
τοῦ «ὄξυνουστάτου, δραστηρίου, παμπονήρου καὶ τολμητίου»—κατὰ τὴν
ἐκ Βελίτσης (Φθιώτιδος) ἐπιστολὴν, πρὸς τὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων
τοῦ Νεοφύτου—ἐν τούτοις δὲν ὑπετάγη μέχρι τέλους τοῦ Ἀγῶνος.

2. Πρόκειται περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἄνδρουσῆς καὶ μετέπειτα
Ἐπιτοκοῦ, ἢ ἄλλου τινὸς **Ἰωσήφ**;

«... Ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ ἀξήσωμεν εἰς Αὐτὸν τὰ πάντα,
ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ Χριστός». (Ἐφεσ. 4, 15)

τὸ ὑμέτερον γράμμα, καὶ ἐπήνεσα τὴν προθυμίαν καὶ τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Γένους ἱερὸν ὑμῶν ζῆλον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐμπνεόμενοι ἐταχύνετε τὴν ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑΝ... Ἐγκρίνω νὰ πέμψητε, χωρὶς ἀναβολήν, ὄσους ΕΣΤΡΑΤΟΛΟΓΗΣΑΤΕ, διὰ νὰ ἐπιταχύνωμεν τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς ΚΑΡΥΣΤΟΥ...». Ἐπομένως ὁ Οἰκονόμος Ἄνδρου ἐστρατολογήθη καὶ κατετάχθη πρὸ τῆς ἡμερομηνίας τοῦ ἄνω ἐγγράφου, ἤτοι πρὸ τῆς 21 Ἰουνίου τοῦ 1821.

Ἄλλ' ὡς δώσωμεν τὴν συνέχειαν εἰς τὸν ἐφημέριον ἀγωνιστὴν.

«Ἐν Ἄνδρῳ τῇ 18ῃ Μαΐου 1846

Πρὸς

τὸ Β. Ἐπαρχεῖον Ἄνδρου

Ἄναφορὰ

τοῦ Οἰκονόμου Ἀντωνίου Κωνσταντάκη ἱερέως

δημότου καὶ κατοίκου Ἄνδρου

Πρὸ χρόνων ἔσπευσα νὰ καθυποβάλλω, διὰ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, εἰς τὴν Βασιλ. Κυβέρνησιν τὰ πιστοποιητικὰ τῶν ἐκδουλεύσεών μου, διὰ νὰ μοι χορηγηθῇ ἡ ἀνήκουσα ἀμοιβή, ἀλλ' ἄχρι τοῦδε μὴ ἀνταμειφθεὶς, καὶ στερούμενος τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πρὸς ἔξοικονόμησιν τῆς πολυαριθμοῦ οἰκογενείας μου, ἐνῶ καὶ ἐγὼ ἔλαβον μέρος ἐνεργητικὸν εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἱερὸν Ἀγῶνα, ὑπηρετήσας στρατιωτικῶς, καὶ παρερεθεὶς εἰς τὸν ἀποκλεισμόν τῆς Καρύστου, καὶ εἰς τὰς ἐκεῖ συγκροτηθείσας μάχας, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου ἀρχιερέως Καρύστου, νῦν δὲ Εὐβοίας καὶ Προέδρου τῆς Ἱεραῆς Συνόδου κυρίου **Νεοφύτου**.

Ὅθεν παρακαλῶ τὸ Β. Ἐπαρχεῖον τοῦτο νὰ διαβιβάσῃ τὴν παροῦσαν μου μετὰ τοῦ ἐπισυναπτομένου πιστοποιητικοῦ εἰς τὴν συσταθεῖσαν Ἐπιτροπὴν, ὅπως ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν καὶ γνωμοδοτήσῃ περὶ ἀμοιβῆς μου.

Ἐν Ἄνδρῳ τὴν 18ην Μαΐου 1846

Εὐπειθέστατος

Οἰκονόμος Ἄνδρου

Ἀντωνίου Κωνσταντάκης»

Ὁ Ὑψηλάντης ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῆς «Τριπολιτζᾶς» τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1821 ἐπέμψε νέαν προκήρυξιν πρὸς «τοὺς

«Ἐξ εὐ πάν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἀφῆς καὶ ἐπιχορηγίας...»
(Ἐγρ. 4, 16)

φιλογενεστάτους Ἐφόρους καὶ προεστῶτας τῶν νήσων Ἄνδρου, Τήνου, Μυκόνου, Σίφνου, Τζιάς, Θερωμῶν, Σκύρου καὶ Σερίφου», διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Καρύστου.

Ἐν τῇ προκηρῦξει ἔγραφε τὰ ἑξῆς : « Ἡ φιλοξένεια, ὁ πατριωτισμὸς καὶ τὸ χριστιανικὸν χρέος, σᾶς ὑποχρεοῖ εἰς τὸ νὰ φανῆτε πρόθυμοι συναγωνισταὶ καὶ συνεργοὶ εἰς τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς **Καρύστου** καὶ τέλειον ἀφανισμόν τῶν ἐκεῖ τυράννων, οἱ ὁποῖοι ὄχι μόνον τοὺς ἐν Καρύστῳ, ἀλλὰ καὶ σᾶς ὡς γείτονας συνετυραννοῦσαν, ἐνοχλοῦντες συνεχῶς τὰς νήσους καὶ τὰ πλοῖα σας».

Καὶ συνεχίζων ὁ ἀρχιστράτηγος προσέθετε.

«... Διορίζομεν λοιπὸν νὰ στείλῃ ἡ Ἄνδρος 50 στρατιώτας, ἡ Τήνος 100, ἡ Μύκονος 100, ἡ Σίφνος 50, ἡ Τζιά 50, τὰ Θερωμὰ 30, ἡ Σερίφος 25 καὶ ἡ Σκύρος 100, οἵτινες ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν ἀξίων καὶ ἐμπείρων καπετανέων ἐνωθέντες καὶ ἐκστρατεύσαντες εἰς **Καρύστον**, ὅπου θέλουν εὔρει τὸν θεοφιλέστατον ἄγιον Κυρόστου Νεόφυτον, ὃν ἡμεῖς διωρίσαμεν ἀρχηγὸν ΚΑΙ εἰς αὐτὴν τὴν ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΝ...».

Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου λοιπὸν καὶ μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1821 δις τοῦλάχιστον ἦτο ἀρχηγὸς τῶν στρατευμάτων ὁ Νεόφυτος, ὃν ἀσφαλῶς συμμετεῖχε καὶ ὁ Οἰκονόμος Ἄνδρου.

Μέχρι τῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου (ἔτ. 1830, Ἰανουάριος), ποσάκις ἄραγε νὰ ἔλαβε μέρος εἰς τὰς πολιορκίας τῆς Καρύστου ὁ Παπα-Ἀντώνης ;

Τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1833 παράδοσιν, ὑπὸ τοῦ Ὁμέρ Βέη, τῆς Καρύστου, καὶ τὴν ἐκεῖ ἀναπεμφθεῖσαν δοξολογίαν τῆς ἀπελευθερώσεως, μὲ πόσα δάκρυα χαρᾶς θὰ ἐχαιρέτισε μετὰ τῶν συναγωνιστῶν του Κυκλαδιτῶν, ὁ τῆς Ἄνδρου ἐφημέριος ;

Τοῦ ἀγίου Οἰκονόμου Κωνσταντάκη, ναὶ μὲν ἐχάθησαν τὰ «πιστοποιητικά» του, δὲν θὰ σβυσθῇ ὅμως ἡ φωνὴ καὶ ἡ μαρτυρία τῶν δέκα καὶ ἕξ (ἀριθ. 16) ἐνοριτῶν αὐτοῦ, διὰ νὰ ἐμπνέη, διδάσκῃ, καὶ νὰ ὑπενθυμίξῃ πόσα χρόνια ὑπὲρ Πάτρης ἐπολεμοῦσαν ἀνδρείως οἱ ἐφημέριοι τῆς Ἄνδρου.

ΝΙΚΟΛ. ΠΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Πρωθιερεὺς

«... Κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνός ἐκάστου μέρους τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιεῖται εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ». (Ἐφσο. 4, 16)

ΛΥΣΙΣ ΑΠΟΡΙΩΝ

Ἑρωτήσεις :

1. Πρέπει ν' ἀνοίγεται ἡ Ὑραία Πύλη κατὰ τὴν ἐν τῷ Ναῶ τέλεσιν Μυστηρίου τινός ;

2. Γίνεται Εἴσοδος ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑσπερινῷ, ὅταν εἶναι μόνος ὁ Ἱερεὺς ;

3. Λέγονται αἱ εὐχαὶ τοῦ Λυχνικοῦ τὰς καθημερινάς, ὅταν δὲν πρόκειται νὰ τελεσθῇ τὴν ἐπομένην ἡ θ. Λειτουργία ; Καὶ πῶς ἐξοικονομεῖται τὸ πρᾶγμα, ὅταν εἶναι μόνος ὁ Ἱερεὺς ;

4. Ἐπιτρέπεται ἡ μετάδοσις τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων εἰς ἐτοιμοθάνατον αἰμορροοῦντα ἢ λεχώ ;

5. Ἐπιτρέπεται ἡ κατὰ τὴν Μεγ. Πέμπτην καὶ τὸ Μ. Σάββατον παράθεσις κολλύβων ;

Κάτω Ποταμιὰ - Εὐρυτανίας

Κωνστ. Α. Σκούδρας

Ἀπαντήσεις :

1. Εἰς τὰ Μυστήρια τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Γάμου, τὰ ὅποια ἦσαν ἀρχαιότερον ἡνωμένα μετὰ τῆς θ. Λειτουργίας, τὸ ἱερὸν Βῆμα νομιζομεν ὅτι πρέπει νὰ εἶναι θεατὸν, ἀνοικομένης τῆς Ὑραίας Πύλης.

2. Οὐδὲν λόγος ὑπάρχει διὰ νὰ παραλειφθῇ ἡ Εἴσοδος τοῦ Ἑσπερινοῦ, καθ' ὅς περὶ τῶσις ἀπαιτεῖ ταύτην τὸ Τυπικὸν τῆς Ἐκκλησίας. Ἄν στερηθῆται φάλιτο ὁ ναὸς καὶ εἶναι ἡναγκασμένος ὁ Ἱδιος ὁ Ἱερεὺς νὰ φάλη τὸ πρὸ τῆς Εἰσόδου Δοξαστικὸν ἢ τὸ Θεοτοκίον, δύναται νὰ κάη τὴν Εἴσοδον μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τούτου, ἀπαγγέλλων μόνην τὴν εὐχὴν τῆς Εἰσόδου. Ὁ Ἱδιος θ' ἀπαγγεῖλη τὸ «Φῶς ἱλαρόν» (ἂν δὲν ἔχη μῆτε ἀναγνωσθῆναι), εὐθὺς μετὰ τὴν εὐλόγησιν τῆς Εἰσόδου, καὶ τὸ «Σοφία ὀρθοί». Οὐδεμία δυσκολία ὑπάρχει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει.

3. Δὲν ὑπάρχει λόγος παραλείψεως τῶν εὐχῶν τοῦ Λυχνικοῦ, ὅταν δὲν τελεθῆται ἡ θ. Λειτουργία τὴν ἐπομένην, διότι αἱ εὐχαὶ αὐταὶ δὲν λέγονται διὰ τὴν προσημασίαν τῆς θ. Λειτουργίας, ἀλλὰ ἀποτελοῦν συμπλήρωμα τῆς Ἑσπερινῆς προσευχῆς. Ἡ δυσκολία, ἡ ὅποια προκύπτει, ὅταν ὁ Ἱδιος ὁ Ἱερεὺς πρέπη ν' ἀναγνώσῃ καὶ τὸν Προσηματικόν, δύναται νὰ λυθῆ μετὰ τὸ ν' ἀναγνώσῃ τὰς μυστικὰς ταύτας εὐχὰς εὐθὺς μετὰ τὸν Προσηματικόν καὶ ἔπειτα ν' ἀπαγγεῖλη τὴν Μεγ. Συναπτὴν. Ἄν ἔχη δὲ ἀκροατήριον, τὸ ὅποτον, φυσικὰ, δὲν δύναται νὰ περιμένῃ τόσην ὥραν, χωρὶς ν' ἀκούῃ τί λέγει ὁ Ἱερεὺς, νομιζομεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐξοικονομηθῇ ἡ περίστασις, ἂν αἱ εὐχαὶ τοῦ Λυχνικοῦ ἀναγνωσθοῦν ὑπὸ τοῦ Ἱερέως κατὰ μόνον, ἢ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἀκολουθίας ἢ μετὰ τὴν Ἀπόλυσιν αὐτῆς. Ἐπίσημος περὶ τούτου διάταξις, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, δὲν ὑπάρχει.

4. Ἐὰν ἡ λεχώ δὲν ἔχη κοινωνήσῃ τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων πρὸ

«Καὶ αὐτὸς ἔδωκεν τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφῆτας, τοὺς δὲ ἀναγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους...» (Ἐφεσ. 4, 11)

τοῦ τοκετοῦ, δύναται ἀναμφιβόλως νὰ πράξη τοῦτο, ἐν ὥρᾳ κινδύνου. Ἡ ἀμφορραγία δὲ δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ κώλυμα διὰ τὴν μετάληψιν τοῦ κινδυνεύοντος χριστιανοῦ.

5. Ἀπὸ τοῦ Σαββάτου τοῦ Λαζάρου μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ ἀπαγορεύονται ὑπὸ τοῦ Τυπικοῦ τὰ ἐπὶ μνημοσύνῃ Κόλλυβα. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἐγράφησαν ἄλλοτε τὰ θέοντα.

Ἐρωτήσεις :

1. Δύναται ὁ ἱερεὺς, ἐν ἐλλείψει τῆς εἰθισμένης «προσφορᾶς», νὰ προσκομίσῃ μὲ κοινὸν ἄρτον ;

2. Ἐπιτρέπεται ἢ εἰς τὸ αὐτὸ ὕδωρ βάπτισις δύο ἀδελφῶν, ἄρρενος καὶ θήλειος ;

3. Δύναται ὁ ἱερεὺς νὰ εὐλογῇ τὸν λαὸν διὰ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἢ μόνον διὰ τῆς χειρός ;

4. Εἶναι ὀρθὸν νὰ εὐλογῇ ὁ ἱερεὺς εἰς τὴν φράσιν «καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν Σου» τοῦ «Σῶσον ὁ Θεός...» καὶ τῆς Ὁπισθαμβώνου εὐχῆς ;

5. Ἐπιτρέπεται εἰς γυναῖκα νεωκόρον νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα ;

Κυλλήνη (Ἡλείας)

Τρύφων Τρυφωνόπουλος Ἱερεὺς

Ἀπαντήσεις :

1. Βεβαίως, ἐν ἀνάγκῃ, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ κοινὸς ἄρτος, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι θὰ ἔχη φυλαχθῇ καθαρὸς. Τὰ τῶν σφραγίδων χαράσσονται διὰ τῆς ἁγίας Λόγχης ὑπὸ τοῦ Ἱερέως. Ἀλλὰ καὶ περὶ τούτου ἐγένετο λόγος, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, ἄλλοτε.

2. Τίποτε δὲν ἐμποδίζει τὴν εἰς τὸ αὐτὸ ἡγιασμένον ὕδωρ τοῦ Βαπτίσματος κατάλυσιν τῶν διαφόρου φύλου ἀδελφῶν.

3. Καὶ ἄλλοτε ἐγράφη, προκειμένου περὶ τῆς διὰ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εὐλογίας, ὅτι γενικῶς θεωρεῖται ὀρθότερον τὸ εὐλογεῖν διὰ μόνης τῆς χειρός.

4. Οὐδαμοῦ, καθ' ὅσον τουλάχιστον γνωρίζομεν, σημειοῦται εὐλογία εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν δύο τούτων εὐχῶν.

5. Ἡ εἰς τὸ Ἅγιον Βῆμα εἰσοδος τῶν γυναικῶν εἶναι ἀπηγορευμένη κατ' ἀρχήν. Ἐν ἀπολύτῃ ἀνάγκῃ—ἐγράψαμεν καὶ ἄλλοτε—δύναται νὰ ἐπιτραπῇ τοῦτο, ἀλλὰ μέχρις ὄρισμένου μόνον σημείου, χωρὶς νὰ πλησιάζῃ τὴν Ἅγιαν Τράπεζαν καὶ νὰ ἀπτεται τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ καλυμμάτων. Εἰς τὰς μοναχὰς ἐπιτρέπεται ἢ εἰσοδος εἰς τὸ ἱερὸν Βῆμα, ὑπὸ τὰς αὐτὰς προϋποθέσεις.

Ἐρώτησις :

Προκειμένου νὰ τελεσθῇ Μνημόσυνον, πρέπει νὰ γίνῃ πρῶ-

«Γίνεσθε οὐκ μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά».

(Ἐφ. σ. 5, 1)

τον τελεία Ἀπόλυσις τῆς Θ. Λειτουργίας; Ἡ μήπως δυνάμεθα ν' ἀρχίσωμεν ἄνευ Ἀπολύσεως, εὐθὺς μετὰ τὴν Ὀπισθάμβωνον εὐχὴν; Ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ περιπτώσει ποῖαν Ἀπόλυσιν θὰ εἴπωμεν μετὰ τὸ Μνημόσυνον: τὴν τῆς Θ. Λειτουργίας ἢ τὴν Νεκρώσιμον;

Μάτι Κορινθίας

Χρῆστος Παπαβατίου Ἱερεὺς

Ἀπάντησις:

Καὶ ἄλλοτε ἐγένετο λόγος εἰς τὸν «Ἐφημέριον» περὶ τῆς τελέσεως τῶν Μνημοσύνων, διὰ τὴν ὁποῖαν ὑπάρχουν δύο διαφοροὶ τυπικαὶ διατάξεις.

1. Κατὰ τὴν μὲν: Γίνεται πλήρης Ἀπόλυσις τῆς Θ. Λειτουργίας μετὰ τοῦ «Δι' εὐχῶν...», μεθ' ἧς «Ἐθλογητὸς ὁ Θεός...» καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Μνημοσύνου μετὰ τῆς σχετικῆς Νεκρώσιμου Ἀπολύσεως. Κατ' αὐτὴν δὲν ψάλλεται ὁ Ἄμωμος ἀντὶ Κοινωνικοῦ.

2. Κατὰ τὴν δέ: Ψάλλεται ἀντὶ Κοινωνικοῦ ὁ Ἄμωμος, καὶ μετὰ τὴν Ὀπισθάμβωνον εὐχὴν καὶ τὸ β' «Ἐἴη τὸ ὄνομα...» ἀρχεται ἡ ἐπιμνημόσυτος τελετὴ διὰ τοῦ «Μετὰ πνευμάτων...» κλπ., μετὰ δὲ τὸ «Αἰωνία ἡ μνήμη» ψάλλεται τὸ τρίτον «Ἐἴη τὸ ὄνομα Κυρίου...» καὶ ἀμέσως «Ἐθλογία Κυρίου...» καὶ ἡ συνήθης Ἀπόλυσις τῆς Θ. Λειτουργίας.

Εἰς μερικὰς Ἐπαρχίας ἐπικρατεῖ ἡ πρώτη τάξις, ἐνῶ εἰς ἄλλας ἐπικρατεῖ ἡ δευτέρα. Ἐκάστος Ἐφημέριος ὀφείλει νὰ συμμορφοῦται πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ ὑπευθύνου Ἱεράρχου ἐγκριμένῃν διὰ τὴν Ἐπαρχίαν του τυπικὴν τάξιν.

Ἑρώτησις:

Ὑπάρχει γνώμη τις, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἡ τέλεισις γάμου δὲν ἀπαγορεύεται μόνον κατὰ τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστήν, ἀλλὰ ἄπὸ τῆς Παρασκευῆς Ὑρινῆς, ἐν ᾗ εἶναι σαφῆς ἡ διάταξις τοῦ ΝΒ' Κανόνος τῆς ἐν Λαοδικεῖᾳ Συνόδου, ὁμιλοῦντος μόνον περὶ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς. Τί φρονεῖτε περὶ τούτου;

Τραγᾶνα Κορινθίας

Κωνστ. Ἀργίτης Ἱερεὺς

Ἀπάντησις:

Ἄν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ἑβδομάς τῆς Ὑρινῆς εἰναι προεισαγωγὴ καὶ προπαρασκευὴ εἰς τὴν Μ. Τεσσαρακοστήν, «τῆς ἐγκρατείας τὰ προοίμια» κατὰ τὸν ἱερὸν ὁμνυδόν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμνησιόσημος, δὲν εἶναι παράλογος ἡ ἀξίωσις, ὅπως ἐπεκταθῇ ἡ ἀπαγόρευσις τῆς τελέσεως γάμου καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα ταύτην. Ἀλλὰ ἡ γνώμη, ποὺ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐρώτησιν, δέχεται νὰ ἐπιτραπῇ ἡ τέλεισις κατὰ τὰς πέντε πρώτας ἡμέρας τῆς Ὑρινῆς. Τὴν Παρασκευὴν ὁμως καὶ τὸ Σαββατοκύριακον, ἔχει μόνον διὰ τὴν

«Καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς...»
(Ἐφεσ. 5, 2)

Τυρινήν ἀλλὰ καὶ δι' ὅλον τὸ ἔτος, θὰ ἔπρεπε νὰ προσέχουν οἱ χριστιανοὶ μας τὴν ἐγκράτειαν. Καὶ θὲν εἶναι λοιπὸν ὑπερβολικὰ αὐστηρά ἢ γνώμη τῶν ἀποκλειόντων τὴν τέλεσιν τοῦ γάμου κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, ἰδίᾳ ἐν τῇ Τυρινῇ ἐδδομίδι. Ἰδίως δὲ διὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Τυρινῆς ἔχουν δίκαιον, νομίζομεν, διότι ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς ἡμέρας ταύτης εἰσερχόμεθα εἰς τὸ στάδιον τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς.

Ἄλλο εἶναι ὅμως, τὸ ζήτημα, ἂν, ὅπως ἔχουν σήμερον τὰ πράγματα παρ' ἡμῖν, εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ ἐφαρμόζεται ἴσως ἡ αὐστηρότης αὕτη καὶ νὰ γίνεταί εὐρυτέρα χρῆσις τῆς οἰκονομίας, ὡς πρὸς τὸ εἰδικὸν τοῦτο σημεῖον, ἀφ' οὗ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστὴν δύναται ὁ οἰκεῖος Ἐπίσκοπος νὰ ἐπιτρέψῃ, ἐν ἀνάγκῃ, κατ' οἰκονομίαν, τὸν γάμον.

Ἑρώτησις :

Εἶναι δυνατόν νὰ τελεσθῇ κατὰ τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστὴν, πλὴν Σαββάτου ἢ Κυριακῆς, ἢ θ. Λειτουργία τοῦ Ἱ. Χρυσοστόμου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ πανηγυριζομένου Ἀγίου;

Ἄγ. Νικόλαος Μονεμβασίας

Κ. Λέκκας Ἱερῶς

Ἀπάντησις :

Ἐν οὐδεμίᾳ ἄλλῃ περιπτώσει, πλὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἐθαγγελισμοῦ, δύναται νὰ τελεσθῇ τῇ Μεγ. Τεσσαρακοστῇ, ἐκτὸς τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς Κυριακῆς, πλὴρῆς θ. Λειτουργία. Πάντοτε εἰς μνήμας ἑορταζομένων Ἀγίων, συμπίπτουσας ἀπὸ τῆς Δευτέρας μέχρι καὶ τῆς Παρασκευῆς, κατὰ τὴν Μεγ. Τεσσαρακοστὴν τελεῖται μόνον ἡ Προηγιασμένη, καὶ οὐδεμία παρέκκλισις ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐπιτρέπεται.

Ἑρώτησις :

Ποίαν Ὁπισθάμβωνον εὐχὴν πρέπει νὰ ἀναγινώσκωμεν εἰς τὴν θ. Λειτουργίαν τοῦ Μεγ. Βασιλείου : «Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογουμένους Σε...» ἢ «Ὁ θυσίαν αἰνέσεως...»;

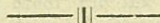
Πλατανιώτισσα

Γ. Α. Πυριντζῆς

Ἀπάντησις :

Ἡ εἰδικὴ διὰ τὴν θ. Λειτουργίαν τοῦ Μεγ. Βασιλείου Ὁπισθάμβωνος «Ὁ θυσίαν αἰνέσεως...» ἀναγινώσκειται μόνον τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Ἀγίου, κατὰ τὸ Τυπικόν. Εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς περιπτώσεις ἀναγινώσκειται ἡ συνήθης Ὁπισθάμβωνος, «Ὁ εὐλογῶν τοὺς εὐλογουμένους Σε...».

Ε. Γ. Μ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ TAKE

Κατὰ τὴν συνεδρίαν τοῦ Δ.Σ. τοῦ TAKE τῆς 14-4-54 ἐχορηγήθησαν αἱ ἐξῆς συντάξεις :

1) Λόγῳ γῆρατος, εἰς τοὺς : α) Παπανικολάου Σωτήριο τοῦ Δημητρίου τέως ἐφημέριον ἐνορίας Ραχοῦλας Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος, ἐκ δραχμῶν 419 μηνιαίως ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1954. β) Δημοουλᾶν Ἀχιλ-

λέα τοῦ Γούλα, τέως ἐφημέριον ἐνορίας Ριζωμάτων Ἱ. Μητροπόλεως Τρίκκης, ἐκ δραχμῶν 419 μηνιαίως ἀπὸ 1 Μαρτίου 1954. γ) Τσακαλίδην Θεόδωρον τοῦ Χριστοδούλου, τέως ἐφημέριον Κάτω Βίτσης Ἱ. Μητροπόλεως Ἰωαννίνων, ἐκ δραχμῶν 419 μηνιαίως ἀπὸ 1 Δεκεμβρίου 1954. δ) Λίτσαν Ἀθανάσιον τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημέριον ἐνορίας Μελά Ἱ. Μητροπόλεως Καστορίας, ἐκ δραχμῶν 419 μηνιαίως ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1954. ε) Παπαφιλιππάκη Γαβριήλ τοῦ Νικολάου, τέως ἐφημέριον ἐνορίας Γερω Λάκου Ἱ. Ἐπισκοπῆς Κυδωνίας, ἐκ δρχ. 453 μηνιαίως ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου 1954. ς) Ἀμβροσίου Δημήτριον τοῦ Γεωργίου, τέως ἐφημέριον ἐνορίας Νεοχωρίου Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλιώτιδος, ἐκ δραχμῶν 419 μηνιαίως ἀπὸ 1 Μαρτίου 1954. ζ) Μπελώνιαν Γεώργιον τοῦ Ἰακώβου, τέως ἐφημέριον ἐνορίας Βόλου Ἱ. Μητροπόλεως Δημητριάδος, ἐκ δρχ. 419 μηνιαίως ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου 1954. η) Παπαδόπουλον Ἰωάννην τοῦ Θεοδώρου, τέως ἐφημέριον ἐνορίας Χωριστῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας, ἐκ δρχ. 419 μηνιαίως ἀπὸ 1 Φεβρουαρίου 1954. θ) Παπᾶν Δημήτριον τοῦ Χρήστου, τέως ἐφημέριον Φυλακῶν Ἀβέρωφ Ἀθηνῶν, ἐκ δρχ. 402 μηνιαίως ἀπὸ 16 Φεβρουαρίου 1954.

2) Λόγω προώρου θανάτου, εἰς τὰς: α) Πρεσβυτέραν Ἀγγελικὴν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος ἱερέως Γούλα Γεωργίου τοῦ Ἐμμανουήλ, τέως ἐφημερίου ἐνορίας Στεφανοβικίου Ἱ. Μητροπόλεως Λαρίσης, ἐκ δραχ. 300 μηνιαίως ἀπὸ 1 Νοεμβρίου 1953. β) Πρεσβυτέραν Δήμητραν χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος ἱερέως Ντάβαλη Ἰωάννου τοῦ Γεωργίου, τέως ἐφημερίου ἐνορίας Ἁγίας Τριάδος Ἱ. Μητροπόλεως Φθιώτιδος ἐκ δραχμῶν 334 μηνιαίως ἀπὸ 3 Ἰανουαρίου 1954. γ) Θωμαΐδα χήραν τοῦ ἀποβιώσαντος ἱεροδιακόνου Μαυρίδου Σωφρονίου τοῦ Ἰωάννου, τέως ἐφημερίου Ἀΐ Ν κροταφείου Ἀθηνῶν, ἐκ δραχμῶν 515 μηνιαίως ἀπὸ 1 Νοεμβρίου 1953.

Μετεβιβάσθησαν δὲ αἱ ἐξῆς συντάξεις: α) Τοῦ ἀποβιώσαντος ἱερέως Παπαῦ Γεωργίου τοῦ Κωνσταντίνου εἰς τὴν πρεσβυτέραν του Δέσποιαν ἀπὸ 1 Ἀπριλίου 1954 ἐκ δρχ. 336 μηνιαίως. β) Τοῦ ἀποβιώσαντος ἱερέως Ναλυμπάντη Σταύρου τοῦ Ρίζου εἰς τὴν πρεσβυτέραν του Γιαννούλαν καὶ ἐκ δραχμῶν 331 μηνιαίως ἀπὸ τῆς 1ης Ἀπριλίου 1954.

Κατὰ τὴν αὐτὴν συνεδρίαν ἐχορηγήθη ἐφ' ἅπαξ βοήθημα ἐκ τοῦ Ταμείου ἀρωγῆς εἰς τοὺς: α) Παπανικολάου Σωτήριον δρχ. 2.830, β) Δημουλᾶν Ἀχιλλέα δρχ. 2.850, γ) Τσακλίδην Θεόδωρον δρχ. 2.820, δ) Λίτσαν Ἀθανάσιον δρχ. 2.830, ε) Παπαφιλιππάκη Γαβριήλ δρχ. 2.840, στ) Ἀμβροσίου Δημήτριον δρχ. 2.850, ζ) Μπελώνιαν Γεώργιον δρχ. 2.840, η) Παπαδόπουλον Ἰωάννην δρχ. 2.840, θ) Παπᾶν Δημήτριον δρχ. 2.595, ι) Γούλα Ἀγγελικὴν δρχ. 1.390, ια) Ντάβαλη Δήμητραν δρχ. 2.140, ιβ) Μαυρίδου Θωμαΐδα δρχ. 2.810.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἶδεσ. Κωνστ. Ἀργίτην, Τραγάναν Κορινθίας: Ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρωτημῖά σας βλέπετε εἰς τὴν στήλην «Λύσεως Ἀποριῶν» τοῦ παρόντος φύλλον. — **Αἶδεσ. Οἶκον. Τιμολ. Κύρκον, Λαγανόκαστρον Πωγωνίου:** Ἡ ἐπιστολή σας μετὰ τῆς σχετικῆς ἀπαντήσεως θὰ δημοσιευθῇ εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον. — **Αἶδεσ. Τρύφ. Τρυφωνόπουλον, Κυλλήνην (Ἡλείας):** Λυπούμεθα, διότι ἀκουσίως σας ἐδώκαμεν ἀφορμὴν δικαίου παραπόνου. Ἀλλὰ κατακλυζόμεθα, εὐτυχῶς, ἀπὸ ἐπιστολὰς καὶ ἀπὸ ἐρωτήματα. Εἰς τὰ ἰδικά σας

ἀπαντῶμεν εἰς τὴν οἰκεῖαν στήλην αὐτοῦ τοῦ φύλλον. — **Αἶδεο.** **Θωμᾶν Σι-
νάην, Παράδες :** Ἡ πικρία σας εἶναι ἀπολύτως δαδικολογημένη. Εἰς
τὸ προσεχές φύλλον θὰ τὴν ἀφήσωμεν νὰ ἐκδηλωθῇ. — **Αἶδεο.** **Ἰωάννην
Γεννάρη, Ἀσιακὸν Αἰτωλίας :** Πολὺ ὀρθαί αἱ παρατηρήσεις σας θὰ
δημοσιευθῶσιν εἰς τὸ προσεχές φύλλον. Ὅσον διὰ τὸ «κλίνομεν» ἢ «κλί-
ναι» ἡμεῖς ἐξέφρασαμεν ἀπλῶς τὴν γνώμη μας, χωρὶς νὰ θέλωμεν ν' ἀνυ-
ρώσωμεν τὸ κείμενον τοῦ «Ἰερατικοῦ». — **Αἶδεο.** **Γεώργ. Κ. Πάξην, Τοπο-
λιανὰ Εὐρυτανίας :** Σὰς εὐχαριστοῦμεν διὰ τοὺς θερμοὺς σας λόγους ἢ
ἐπιστολὴν σας ἐλήφθη εἰς ἐποχὴν ἀσθενείας τοῦ Διευθυντοῦ μας, δι' ὃ καὶ
καθυστερήσεν ἡ παραγγελία σας ἤδη ἐδόθη ἡ ἐντολὴ διὰ τὸ «Μ. Ὁρολό-
γιον». Ὅσον ἀφορᾷ τὰς συγχωρητικὰς ἐπὶ νεκρῶ εὐχὰς ἔγινε καὶ ἄλλοτε
συζητήσας. Καὶ ὅμως εἶναι τόσον ὄρατα καὶ τόσον περιοριστικὴ ἡ εὐχὴ «Ὁ
Θεὸς τῶν πνευμάτων...»! — **Αἶδεο.** **Ἡλίαν Κορμᾶν, Κεφαλληνὸν Μσοση-
νίας :** Δὲν ἔρχομεν ὑπ' ὄψει Ἡμερολόγιον μὲ τυπικὰς διατάξεις τῆς Ἀπο-
στολικῆς Διακονίας. Ἡ διάταξις τοῦ Τυπικοῦ διὰ τὰ κόλλυβα τῶν μνημο-
σύνων εἶναι σαφής, ὡς ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν οἰκεῖαν στήλην τῶν «Ἀπο-
ριῶν» αὐτοῦ τοῦ φύλλον. — **Αἶδεο.** **Σ. Μιχαλόπουλον, Φορέγγα, Ἀρ-
γοῦδος :** Ἀναμείναιτε ἀπόφασιν Συμβουλίου Τ.Α.Κ.Ε. πρὸ πάσης ἐνερ-
γείας σας. Ἐνεργοῦμεναι κρατήσεις μισθοῦ σας καταχωροῦνται οἰκεῖαν
ἐκκρεμῇ μερίδα σας, ἐπὶ τῇ προσῆψει ἐγγραφῆς σας εἰς ἡσφαλισμένους.
Ἄν, παρ' ἐλλείδα, ἀπορορηθῇ αἰτήσεις ἀσφαλισέως σας, τὰ χρηματὰ σας θὰ
ἐπιστραφῶσιν. Μία ὑπόμνησις σας εἰς ΤΑΚΕ μισρῶ τῆς Μητροπόλεως σας
πρὸς προώθησιν τῆς ὑποθέσεως δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπος. — **Αἶδεο.** **Νικόλαον
Μακρυγιάννην, Φωνιτωτὸν Καρδίτσης :** Διαφορὰ μισθοῦ σας ὀφείλεται
εἰς κρατήσεις ὑπὲρ συντάξεως ἐνὸς μισθοῦ εἰς 12 δόσεις καὶ ἐτέρον ἐνὸς μι-
σθοῦ ὑπὲρ κλάδου ἀρωγῆς εἰς 20 δόσεις ἴδετε φύλλον «Ἐφημερίου» 15-3-54
σελ. 172. — **Αἶδεο.** **Διονύσιον Καβαρατζῆν, Τσαρίτσανη Ἐλασσῶνος :**
Τόμοι 1953 «Χαρ. Σπίτι» τιμῶνται 20 δραχμάς, «Χαρ. Παιδιά» 10 δραχμ.,
Τυπικὸν καὶ Ἀπόστολος ἀνὰ 60 δραχμ., Πεντηκοστήριον 160 δραχ., Ἴερά
Σύνοψις 15 δραχ., Ἀκολουθία Μεγάλης Ἑβδομάδος 30 δραχ. καὶ Ἰερα-
τικὸν δραχμάς 40. — **Αἶδεο.** **Γεώργιον Παπαδάκην, Μαγαρικαίον Ἡρα-
κλείου :** Ὑπάρχοντα παρ' ἡμῖν ἐκ τῶν ζητουμένων τευχῶν τοῦ «Ἐφημέ-
ριου» οἷς ἐστάλησαν. Ἐγχετε ὑπ' ὄψιν ὅτι ὑπάρχει ὁ τόμος τοῦ 1953 τι-
μώμενος 15 δραχμάς. — **Αἶδεο.** **Ἀνδρέαν Κουτσογιάννην, Βῶρον Πρω-
γιωτίσης Ἡρακλείου :** Ἐπιταγὴ ἐλήφθη οἷς ἀπεστάλη σχετικὴ ἐξόφλη-
σις. Εὐχαριστοῦμεν. — **Αἶδεο.** **Βασίλειον Κηνίδην, Καβάλλαν :** Ἐπιστολὴ
σας περιῆλθεν εἰς χεῖράς μας ἴαν καθυστερημένους. Πάντως τὰ παρ'
ἄλλων ἐκδιδόμενα βιβλία δυνάμεθα νὰ σὰς προμηθεύσωμεν ἐπὶ τῇ προκα-
ταβολῇ τοῦ ἀντιτίμου. — **Αἶδεο.** **Γρηγ. Γ. Μαυρομάτην, Βραγκανιώτικα
Κέροναν :** Ἀπεστάλησαν ζητηθέντα ἐνεγράφητε συνδρομητικῆς εἰς «Φ. Κυ-
ρίου» διὰ 30 ἀντίτυπα ἐβδομαδιαίως, τὰ ὅποια θὰ σὰς ἐρχῶνται ὁμαδικῶς
εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου μηνός, ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Ἰουνίου. — **Αἶδεο.**
Δημ. Κουτσοπανάγον, Κάνδαλον Βλαχοκερασιᾶς Ἀρκαδίας : Σὰς ἐστάλη ὁ
τόμος τοῦ 1952, ὅς καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα τεύχη τοῦ 1953 καὶ 1954.
Διὰ τὴν «Φωνὴν Κυρίου», ἐπειδὴ τὰ πλεῖστα μεμνομένα φύλλα ἔχουν ἐξαν-
τληθῇ, δύνασθε ν' ἀγοράσητε τὸ τεύχος ὅλου τοῦ ἔτους 1953 ἀντὶ δρ. 5. — Εὐ-
χαρίστως θὰ σὰς στείλωμεν τὰ ζητούμενα φύλλα τοῦ 1954. — **Αἶδεο.** **Ἐφη-
μέριον Ζάρκων, Στύρα Εὐβοίας :** Ἐπιταγὴ μὲ 80 δρχ. ἐλήφθη ἐστάλη ἐπ'
ὀνόματι Ἐκκλ. Συμβουλίου σας «Ὁρολόγιον τὸ Μέγα». — **Πανοσιολ. Με-
λέτιον Συρμακέσιον, Φιλιπιάδα :** Ἐπιστολὴ μετὰ 10 δρχ. ἐλήφθη, ἐστάλη-
σαν τὰ ζητηθέντα βιβλία καὶ ὁ τιμοκατάλογος τῆς Ἀποστολ. Διακονίας. —
Αἶδεο. **Χαράλαμπον Καταιβάτην, Λακίθρα Κεφαλληνίας :** Ζητηθὲν βιβλίον

ἐστάλη.— **Αἶδες.** Ἰωάνν. Παπαδημητρίου, Μπεσερὲ Ἀμαλιάδος: Ἐπιταγή ἐλήφθη σὰς ἐστάλη σχετικῆ ἐξοφλήσις. Διὰ τὰ σὰς προμηθεύσωμεν βιβλία μὴ ἐκδιδόμενα ὑπὸ τῆς Ἀποστολ. Διακονίας, χρειάζεται ἡ προκαταβολὴ τοῦ ἀντιτίμου: Πεντηκοστᾶριον 160 δραχ. κρι Ἀπόστολος 60 δραχμᾶς.— **Αἶδες.** Κων. Τσιγκούνην, Ἐλίκαν Μονεμβασίας: Ἐπιταγὴ ἐλήφθη ἐστάλησαν ἐξοφλήσεις.— **Αἶδες.** Στέργιον Παπασιδίου, Παλιωζόριον Ἀρναίας: Ἐπιταγὴ ἐλήφθη ἐστάλη σχετικῆ ἐξοφλήσις κρατοῦμεν εἰς διάθεσιν σὰς 2 δραχμᾶς.— **Αἶδες.** Ἀθανάσιον Οἰκονόμου, Λουμενὰ Καλαβρυτίων: Ζήτημα ἔγγραφῆς σὰς «Ἐκκλησίαν» ἐτακτοποιήθη.— **Αἶδες.** Νικόλαον Κίτσο, Ρεῖκια Ἀρτης: Χρήματα ἐλήφθησαν καὶ σὰς ἐστάλησαν ἅπαντα τὰ ζητούμενα βιβλία μετὰ τῶν σχετικῶν ἐξοφλήσεων. Νέοι συνδρομηταὶ ἐνεγράφησαν εἰς «Τὸ Χαρ. Σπίτι» θερμοῦς σὰς εὐχαριστοῦμεν.— **Αἶδες.** Ἰωάννην Λαιμπράκιον, Σκουληκαριά Ἀρτης: Ἐπιταγὴ ἐλήφθη καὶ ζητηθέντα βιβλία ἐστάλησαν κρατοῦμεν εἰς τὴν διάθεσιν σὰς ὑπόλοιπον 5 δραχμῶν.— **Αἶδες.** Ἀθαν. Ρούκαλην, Ἱερὰν Μητροπόλιν Φλώρινας: Ζητηθέντα βιβλία ἐστάλησαν πλὴν τοῦ Κώδικος Ὁρθ. Χρ. Πίστεως, μὴ ὑπάρξοντος. Ὁμοίως σὰς ἐστάλησαν 3 τόμοι ἀπὸ «Τὸ Χαρ. Σπίτι» καὶ ἕτεροι 3 τόμοι ἀπὸ «Τὰ Χαρ. Παιδιά».— **Πανοσιολ. Δημ. Παναγιωτόπουλον,** Διευθυντὴν Β10 I Μεραρχίας Σ.Τ.Γ. 919: Ἐπιταγὴ ἐλήφθη ἐστάλη τὸ ὑπ' ἀριθ. 12333 τῆς 3-2-54 ἐξοφλητικὸν γραμματίον.— **Αἶδες.** Κων)τῖνον Ματζαρήν, Πασαλιτσα Σοφᾶδων Καρδίτσας: Ἐπιταγὴ ἐλήφθη, Ἱερὰ Ὑμνωδία Σακελλαρίου τιμᾶται εἰς παλαιοπωλεία 300 δραχ. τοῦ δὲ Φωκαέως τὸ Ἐγκόλιον 120 δραχ., Κυριακοδρομίον Ἐδαγγελίων, διαθέτομεν τὰς 52 ὀμύλλας τοῦ Σεβασμ. Ἐδέσεως, ἑορτοδρομίον δὲ εἰς Φίλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου κ. Παντελεήμονος, τιμώμενα τὸ μὲν πρῶτον 15 δραχ. τὸ δὲ δεύτερον 28 δραχμᾶς. Κρατοῦμεν τὰς 105 δραχμᾶς εἰς τὴν διάθεσιν σὰς. Ἀναμένομεν γράμμα σὰς.— **Αἶδες.** Θεόκλητον Κυπαρίσσην, Βισταγὴ Ἀμορίου Ρεθύμνης: Εἰς ἐπιστολὴν σὰς 2 τρίχοντος ἔχει δοθῆ ἀπάντησις εἰς τὸν «Ἐφημέριον» τοῦ προηγουμένου δεκαπενθήμερου ἐπαναλαμβανόμεν: Ἀποστείλατε ἑτέρας 5 δραχμᾶς, ἵνα σὰς ἀποστείλωμεν ζητούμενον βιβλίον διότι μόνον πανόδετον ὑπάρχει τιμώμενον 30 δραχμᾶς.— **Αἶδες.** Ἰωάννην Παναγιώτου, Φούρονος Κορσεῶν Ἰκαρίας: Ἐπιστολὴ σὰς ἐλήφθη μετὰ 30 δραχμῶν καὶ σὰς ἐστάλη «Ἡ Μεγάλῃ Ἐβδομάδι». Λειτουργία Ἰωαν. Χρυσοστόμου ὑπὸ Ἰωαν. Καμίση δὲν ἔχει ἐκδοθῆ κρατοῦμεν εἰς διάθεσιν σὰς 10 δραχμᾶς.— **Αἶδες.** Θεοδ. Μανουσακην, Ζήσον Σητείας Κοήτης: Ἐδαγγέλιον πρὸς χοῦρον ἐκκλησιῶν τιμᾶται πανόδετον 150 δραχμᾶς.— **Ἱερολογ. Διάκ.** Ἐλπιδοφόρον Σαβίδην, Τρίλοφον Κατερίνης: Ἐπιταγὴ ἐλήφθη καὶ ζητουμένη Μεγάλῃ Ἐβδομάδι σὰς ἐστάλη ἀμέσως. Τὰ λοιπὰ βιβλία δυνάμεθα νὰ σὰς προμηθεύσωμεν παρὰ τῶν ἐκδοτῶν.— **Αἶδες.** Σταῦρον Ρωτάνην, Κεφαλοβρυσον Πωγωνίου.— **Αἶδες.** Κοσμάν Δέκκαν, Ἅγιον Νικόλαον Μονεμβασίας.— **Αἶδες.** Στυλιανὸν Καλογεράκη, Ἅγιον Ἰωάννην Ἀμορίου Κοήτης: Ἐπιστολαὶ σὰς ἐλήφθησαν, δυστυχῶς, κάπως ἀργά, σὰς ἐστάλησαν ὁμως ἅμα τῇ λήψει τὰ ζητηθέντα ἀντίτυπα τῆς «Μεγάλῃς Ἐβδομάδος».— **Αἶδες.** Νικολ. Τσουγκριάτην, Στόλον Καστρὶ Κυνοβρίας: Δι' ὑπόλορον ὑπόλοιπον εἰς χεῖρας μᾶς ἐκ 10 δραχμῶν σὰς ἀπεστείλαμεν τὸ βιβλίον Περὶ Γάμου, Χρ. Παπαδοπούλου.— **Πανος.** Παρθένιον Γιαννιᾶν, Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίων Θεοδώρων Ἀρναίας Καλαβρυτίων.— **Αἶδες.** Κων)τῖνον Ἀντωνόπουλον, Λεοντᾶριον Ἀρκαδίας: Ἐπιστολαὶ σὰς καὶ χρήματα ἐλήφθησαν δυστυχῶς κάπως ἀργά, σὰς ἐστάλησαν ὁμως ἅμα τῇ λήψει τὰ ζητηθέντα βιβλία.— **Αἶδες.** Ἰωάνν. Παπανικολάου, Παναγίτι Κορινθίας: Ἐπιστολὴ σὰς ἐλήφθη ἐνεγράφητε εἰς τοὺς συνδρομητὰς καὶ θὰ σὰς ἀποστέλλεται τακτικῶς ἢ «Ἐκκλησία». Ἐπιταγὴ

ἐλήφθη καὶ ὡς ἐστάλη σχετικῆ ἐξοφλητικῆ ἀπόδειξις. — **Αἶδες. Κων(νον) Παπαχρονάκη**, Γεροντομουρὶ Κάτω Μετόχι : Λογαριασμός σας ἔχει ἰσο-
 λογισθῆ καὶ οὐδὲν περίσσευμα ὑπάρχει· πρόκειται περὶ δεσμάτος ἐκ δέ-
 ματος καὶ πανίου, ἀποτιμωμένου 190 καὶ οὐχὶ 150 δραχμᾶς. — **Αἶδες.**
Ἀθανάσιον Τσουπάνη, Λούτρα Ρεθύμνης : Ἐκάστη ἑορὰ τῶν Μηναίων
 τιμᾶται 600 δραχμᾶς, πλὴν σήμερον δὲν ὑπάρχουν· τὸ Ὁρολόγιον τιμᾶται
 δραχ. 80, ἡ Παρακλητικὴ 180 καὶ τὸ Ἱερατικὸν 40. — **Αἶδες. Γεώργιον Τσινιτή-
 λαν**, Ἐξωγῆν Ἰθάκης : Ἐπιταγὴ ἐλήφθη· ζητούμενος τόμος « Ἐφημερίου » ὡς
 ἀπεστάλη. — **Αἶδες. Γεώργ. Παπαδόπουλον**, Ἐμπόριον Ἐορδαίας Κοζάνης :
 Τηλεγράφημά σας καὶ χρήματα ἐλήφθησαν· ὡς ἀπεστάλησαν τὰ βιβλία καὶ τὸ ὑπ'
 ἀριθ. 13268/16 4-54 ἐξοφλητικὸν γραμματίον. — **Αἶδες. Κων(τῖνον) Παπα-
 κωνσταντῖνου**, Πουγκάκια Φθιώτιδος : Ἐπιταγὴ ἐλήφθη καὶ ὡς ἐστάλη
 ὁ ζητούμενος τόμος τοῦ 1952. — **Ἰερὸν Ναὸν Κοιμηθῶσ Θεοτόκου**,
 Ἀχλαδερῆ Εὐβοίας : Ἐπιταγὴ ἐλήφθη καὶ ὡς ἐστάλη τὸ ζητηθὲν βιβλίον
 τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος. — **Αἶδες. Κων(τῖνον) Γιῶταν**, Δωροθέαν Ἀλ-
 μωπίας Πέλλης : Ὡς ἀπεστάλη ἀντὶ τοῦ ζητουμένου βιβλίου Βαϊοπούλου,
 μὴ ὑπάρχοντος, τὸ περὶ γάμου Χρ. Παπαδοπούλου τοιοῦτον κρατούμεν
 εἰς χεῖράς μας 2 δραχμᾶς εἰς διάθεσίν σας. — **Αἶδες. Γαβριὴλ Ἀλεξόπου-
 λον**, Πύργον Τήνου : Διόρθωσις διευθύνσεως ἐγένετο. — **Αἶδες. Φώτιον
 Μανούσην**, Θεσσαλονίκην : Ἐπιταγὴ 15 δραχμῶν ἐλήφθη καὶ ὡς
 ἐστάλη μὲν ὁ ζητούμενος τόμος ἀπὸ «Τὸ Χαρ. Σπίτι» τοῦ 1952, ὡς ἔχρω-
 σαμεν ὁμοῦ με 5 δραχμᾶς, ἄς εἰς πρώτην σας ἐνκαιρίαν μᾶς ἀποστέλλετε,
 διότι ὁ τόμος τιμᾶται 20 δραχμᾶς. — **Πανοσιολ. Ἐμμαν. Μυλωνάκη**,
 Σητεῖαν Κρήτης : Ἐπιταγὴ 164 δραχμῶν ἐλήφθη καὶ ὡς ἐστάλη ἐξοφλη-
 τικὴ ἀπόδειξις δι' ὀφειλὴν σας 134 δραχμῶν, πλεόνασμα κρατούμεν εἰς
 διάθεσίν σας. — **Αἶδες. Ἰωάννην Πίσταν**, Κλεινοβὸν Καλαμπάκας : Χρή-
 ματα ἐλήφθησαν· ζητούμενα τεύχη «Χαρ. Παιδιῶν» ὡς ἐστάλησαν μετὰ τῆς
 ἐξοφλητικῆς ἀποδείξεως. Ἐνεγράφητε συνδρομητῆς εἰς «Τὸ Χαρ. Σπίτι»
 καὶ «Τὰ Χαρ. Παιδιά». Ἡ συνδρομὴ εἶναι διὰ τοὺς κληρικοὺς 20 δραχ.
 εἰρησῶς, δυνάμεναι νὰ καταβληθοῦν καὶ εἰς δύο ἐξαμηνιαίας δόσεις. —
Αἶδες. Σταματ. Καρυστινόν, Ὑδραν : Ἐπιταγὴ ἐλήφθη καὶ ὡς ἐστάλη
 ἢ ὑπ' ἀριθ. 26340 ἀπόδειξις καταβολῆς συνδρομῆς σας εἰς «Τὸ Χαρ. Σπίτι»
 τοῦ ἔτους 1954. Εὐχαριστοῦμεν. — **Αἶδες. Σπυρ. Νταουντάνην**, Μαράλια
 Σελίνου Χανίων : Ἐπιταγὴ ἐλήφθη καὶ ὡς ἐστάλη τὸ ζητούμενον βιβλίον
 μετ' ἐξοφλητικῆς ἀποδείξεως καταβολῆς τῆς συνδρομῆς σας εἰς τὸ «Χαρ.
 Σπίτι» διὰ τὸ 1954. Εὐχαριστοῦμεν. — **Αἶδες. Ἀναστάσιον Μαρᾶνην**,
 Βιτάλιον Ἄνδρον : Ἐγένετο ἡ διόρθωσις τῆς διευθύνσεως· ἡ ἀποσταλεῖσα
 διπλότυπος ἀπόδειξις ἐξοφλεῖ συνδρομὴν περιοδικοῦ «Τὸ Χαρ. Σπίτι» ἀπὸ
 1-1-953 ἕως 30-6-54. — **Αἶδες. Ἰωάννην Ἀθανασιάδην**, Παναγίτσαν
 Ἐδέσσης : Ἐπιταγὴ ἐλήφθη καὶ ὡς ἐστάλησαν σχετικαὶ ἀποδείξεις. Πρό-
 θυμος ἐξυπηρετήσις καὶ θερμὸν ἐνδιαφέρον σας ὑπὲρ τοῦ περιοδικοῦ «Τὸ
 Χαρ. Σπίτι» πολὺ μᾶς συγκινεῖ καὶ μᾶς ἐνισχύει εἰς τὰς προσπάθειάς μας·
 ὡς συγχαίρομεν καὶ ὡς εὐχαριστοῦμεν θερμῶς.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημερίον» ἀπευθυντέον :

Πρὸς τὸν **Αἶδεσιμ. Πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἐμμ. Γ. Μυτιληναῖον**

Ἀποστολικὴν Διακονίαν, Ἰασιῶν 1, Ἀθήνας (τηλέφ. 72.112).

Ἐπεὶ ἄνευ Τυπογραφείου : **Τιμολ. Ρούτσης**, Ἰω. Ἀποστόλου 4.